

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
VAZBA V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Plzeň 2016

Ivana Richtrová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Ivana RICHTROVÁ**
Osobní číslo: **R11M0275P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Vazba v trestním řízení**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Eduard Wipplinger**
katedra trestního práva

Plzeň 2016

P r o h l á š e n í

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma **Vazba v trestním řízení** zpracovala zcela samostatně a pouze s využitím pramenů v práci mnou uvedených.

Plzeň, 23. března 2016

.....
Ivana Richtrová

P o d ě k o v á n í

Tímto bych chtěla vyjádřit poděkování vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Eduardovi Wipplingerovi, za jeho vstřícný a obětavý přístup, připomínky a podněty při zpracování této diplomové práce.

Ivana Richtrová

Seznam použitých zkratek

- **EÚLP** - Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950, ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12, 13
- **LZPS** - Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- **ř. z.** – říšský zákoník
- **StPO** – Strafprozeßordnung, německý trestní řád
- **TrŘ** - Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- **TrZ** - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **ÚS** – Ústavní soud
- **VýkV** - Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- **ZSM** - Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

OBSAH

1. Úvod	1
2. Historický vývoj vazby	3
2.1. Trestní řád z roku 1850	3
2.2. Trestní řád z roku 1853	3
2.3. Trestní řád z roku 1873	4
2.4. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví	6
2.5. Trestní řád č. 87/1950 Sb.	6
2.6. Trestní řád č. 64/1956 Sb.	8
2.7. Trestní řád č. 141/1961 Sb.	9
3. Vymezení pojmu a účelu vazby v trestním řízení	13
3.1. Zajištění osoby	14
3.1.1. Předvolání.....	15
3.1.2. Předvedení	16
3.1.3. Pořádková pokuta	16
3.1.4. Zadržení.....	17
3.1.5. Příkaz k zatčení	19
3.1.6. Vazba.....	19
4. Právní úprava de lege lata	24
4.1. Vazební důvody	24
4.1.1. Vazba útěková podle § 67 písm. a) TrŘ.....	25
4.1.2. Vazba koluzní podle § 67 písm. b) TrŘ	29
4.1.3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ	31
4.2. Rozhodování o vzetí do vazby	32
4.2.1. Orgány rozhodující o vazbě	33
4.2.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby	33
4.2.3. Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení	34
4.2.4. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu projednání věci před soudem	36
4.3. Vyrozumění o vzetí do vazby	36
4.4. Přezkoumávání trvání důvodů vazby	38
4.4.1. Přezkoumávání trvání důvodů vazby v rámci stížnosti podané obviněným proti rozhodnutí o vazbě.....	40
4.4.2. Přezkoumávání trvání důvodů vazby z podnětu žádosti o propuštění z vazby podané obviněným.....	41

4.5. Nejvyšší přípustná doba trvání vazby	43
4.6. Vazební zasedání	44
4.7. Vazba mladistvého	46
5. Prostředky nahrazující vazbu	49
5.1. Nahrazení vazby zárukou	50
5.2. Nahrazení vazby písemným slibem	50
5.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	51
5.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou	52
6. Srovnání se zahraniční úpravou	55
7. Závěr a úvahy de lege ferenda.....	60
7.1. Úvahy de lege ferenda	60
7.2. Závěr.....	62
8. Resümee.....	63
9. Seznam použité literatury	65
9.1. Komentáře, učebnice, monografie	65
9.2. Odborné články	66
9.3. Právní předpisy	67
9.4. Judikatura.....	68
9.5. Internetové zdroje	69

1. Úvod

Jako téma diplomové práce jsem zvolila vazbu v trestním řízení. Jedná se o oblast, která se v čase vyvíjí a dynamicky mění, což lze vypožorovat nejen z obsáhlé judikatury, ale především opakovaných změn právní úpravy. Nepochybně jsou tyto změny potřebné, vyvolané praxí, neboť nelze odhlédnout od faktu, že samotná vazba zasahuje závažným způsobem do základních práv a svobod jedince, zvláště pokud vezmeme v úvahu, že se jej dotýká převážně ve fázi dosud nepravomocně skončeného trestního řízení, kdy nebyla zatím vyslovena vina ze spáchání trestného činu.

Svojí podstatou vazba spadá do systému přípustných zajišťovacích prostředků a jde o vážný zásah do osobní svobody garantované ústavním pořádkem. Jejím účelem je zajistit přítomnost obviněného na trestním řízení. Státní moc tím realizuje prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení donucovací prvek, samozřejmě v rámci ústavního pořádku a v souladu s trestním řádem. Nejedná se přitom o trestní sankci, ale ve vztahu k osobě obviněné má především povahu nezbytného omezení jejích občanských práv. Primárně plní úlohu ochrany členů společnosti před pachateli trestných činů. Ptáme-li se po jejím smyslu, pak jde především o to, aby byla zajištěna osoba, u níž je důvodná obava, podložená konkrétními skutečnostmi nebo samotným jejím jednáním, že pokud bude ponechána na svobodě, uprchne, nebo se bude skrývat – jinak též vazba útěková, nebo by mohla působit na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní řízení – jinak též vazba koluzní, anebo by mohla trestnou činnost pro níž je stíhána opakovat, dokonat trestný čin, o který se pokusila, nebo vykonat trestný čin, který připravovala, nebo který hrozila – jinak též vazba předstižná.

V předcházejícím období jsme mohli pozorovat, že v oblasti vazby došlo k podstatným změnám, reflektujícím společenské požadavky, zejména jsou vnímány snahy zákonodárců snížit stavy osob ve výkonu vazby. Tyto snahy jsou zaměřeny především na nalezení náhrady za bezprostřední výkon vazby, ve hře je především využití elektronických monitorovacích prostředků, tzv. elektronické náramky. Faktem ovšem zůstává, že tento způsob nemůže plně nahradit vazbu jako takovou. Již proto, že jej nelze mechanicky aplikovat u všech osob, u nichž vazba připadá v úvahu, zejména v případě vazby koluzní.

Mým cílem je poskytnutí přehledu o soudobé právní úpravě vazby, kdy je zařazen i exkurs do jejího historického vývoje. Stranou nemohou zůstat ani její základní kameny mající původ v ústavněprávním pořádku.

Diplomovou práci jsem rozdělila do sedmi kapitol, kdy v první kapitole prezentuji téma práce. Následuje druhá kapitola, kde podávám přehled o vývoji vazby z historického pohledu. Třetí kapitolu věnuji vymezení pojmu a účelu vazby v trestním řízení včetně legislativní úpravy zakotvené v Listině základních práv a svobod, zatímco ve čtvrté kapitole se již zabývám právní úpravou vazby k nynějšímu okamžiku, jinak též de lege lata, kdy vycházím zejména ze znění zákona č. 141/1961 Sb., v současném znění, ale i dalších příslušných právních předpisů.

Pátá kapitola pojednává o prostředcích, jimiž lze vazbu nahradit. Považovala jsem za nezbytné porovnat právní úpravu vazby v českém právním prostředí s cizinou, v daném případě Spolkovou republikou Německo, věnována je tomu právě kapitola šestá. Poslední, sedmá kapitola, je pak mým sumářem kladných i negativních stránek právní úpravy vazby, jakož i pokusem zhmotnit své představy o tom, jaká by měla do budoucna být.

2. Historický vývoj vazby

V této kapitole je věnována pozornost vývoji vazby od roku 1850 po současnost. Počátek jejího vývoje můžeme nalézt již ve Starověku, a to konkrétně v období Římské republiky. Institut vazby prošel během let obrovským vývojem, než nabyl podoby, jakou známe dnes. Nabízím historický pohled na institut vazby a jeho úpravu počínaje trestním řádem z roku 1850 a konče současným trestním řádem č. 141/1961 Sb., v platném znění.

2.1. Trestní řád z roku 1850

Začít nemohu jinak, než patentem č. 25/1850 říšského zákoníku (dále jen „ř. z.“), který byl vydán dne 17. ledna 1850 císařem Františkem Josefem I., kterým byl vyhlášen nový prozatímní trestní řád. Tento trestní řád platil od 1. července 1850 ve všech zemích habsburské monarchie, kromě Haliče, Bukoviny, Lombardsko-Benátska a Dalmácie. S přihlédnutím k době vzniku se jednalo o reformní trestní řád, inspirovaný německými a francouzskými trestními řády. Vůbec poprvé byla v trestním řádu zakotvena řada pozitivních zásad trestního řízení. Obsahoval ústnost řízení, veřejnost řízení, volné hodnocení důkazů soudem, zásadu materiální pravdy, spolupůsobení laického prvku a obžalovací proces. Vyšetřovací vazbě se věnovala desátá hlava trestního řádu a ta také upravovala možnosti složení jistoty místo vyšetřovací vazby.¹ Rozšířena byla také příslušnost porotních soudů na všechny politické delikty a další těžké zločiny. Byl zaveden do trestního řízení institut státního zastupitelství a mimo to trestní řád obsahoval řadu dalších pokrokových změn. Bohužel trestní řád vlivem revoluce v roce 1848 a nástupu Bachova absolutismu neměl dlouhého trvání.²

2.2. Trestní řád z roku 1853

V roce 1853, konkrétně 29. července 1853, vstoupil v platnost nový trestní řád, který navazoval na nastoupené silvestrovské patenty. Silvestrovské patenty (z 31. prosince 1851) byly dva císařské patenty, které suspendovaly březnovou ústavu z roku 1849 a i velkou část základních práv, a bylo jimi zahájeno období

¹ Schelle, K. a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 30

² Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck. 2007. s. 27

bachovského neoabsolutismu.³ Rakouský trestní řád z roku 1853 znovu zaváděl inkviziční proces. Trestní řád ponechával instituce státního zastupitelství a ústní řízení při závěrečném přelíčení.⁴ Novinkou se staly okresní úřady působící jako okresní soudy. Iniciativu ve vyšetřování všech zločinů a přečinů mělo ve své příslušnosti, stejně jako tomu bylo v předchozím trestním řádu, státní zastupitelství. Státní zastupitelství vyšetřovalo všechny zločiny a přečiny, o kterých se dozvědělo, výjimkou byly soukromožalobní delikty. Státní zastupitelství dále přijímalo opatření proti průtahům, podávalo odvolání a stížnost proti soudním rozhodnutím, u kterých shledalo určitý rozpor se zákonem.⁵ Negativní rysy tohoto trestního řádu se rakouským liberálům podařilo po porážce absolutismu postupně revidovat. Zásadním přelomem byla prosincová ústava, která v zákoně č. 144/1867 ř. z., zvláště v článcích 10 a 11, zakotvila ústnost a veřejnost soudního řízení, obžalovací proces a instituci porotních soudů pro zločiny a politické přečiny anebo takové, které byly spáchány díly tiskovými. Následně se stal trestní řád č. 119/1873 ř. z. realizací této prosincové ústavy.⁶

2.3. Trestní řád z roku 1873

Nový řád soudu trestního, zákon č. 119/1873 ř. z., byl vydaný 23. května 1873. Tento trestní řád se určitým způsobem navracel k trestnímu řádu z roku 1850, protože stejně jako trestní řád z roku 1850 v sobě zakotvoval například ústnost a veřejnost řízení, volné hodnocení důkazů, porotní soudy a obžalovací proces. Vyšetřovací vazba byla obsažena ve čtrnácté kapitole tohoto trestního řádu. V této kapitole byly obsaženy důvody, na základě kterých mohla být vazba uvalena, a dále upravovala možnost složit kauci u vazby pro podezření z útěku, v případě, že nehrozil trest smrti nebo odnětí svobody vyšší než pět let.⁷

Pro případy, kdy by se obviněný snažil o útěk nebo vykonával jinou činnost, která by určitým způsobem ztěžovala zjištění pravdy, rozlišoval trestní řád č. 119/1873 ř. z. prostředky k postavení obviněného před soud. Mezi oprávnění soudce patřilo i to, že mohl nařídít předvedení a zajištění osoby podezřelé ze zločinu nebo přečinu a to i bez předchozího obeslání. Účel a podmínky jsou hlavním rozdílem mezi prozatímním zajištěním a řádnou vazbou.

³ Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 34

⁴ Malý, K., a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Přepracované vydání. Praha: Linde Praha. 2003. s. 280 - 281

⁵ Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 34 - 36

⁶ Malý, K., a kolektiv. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. Přepracované vydání. Praha: Linde Praha. 2003. s. 281 - 282

⁷ Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 36 - 40

Výslech předvedené osoby musel proběhnout nejdéle do 24 hodin a to vyšetřujícím soudcem. V § 180 trestního řádu č. 119/1873 byla upravena vazba jako zajišťující institut. Dle této úpravy bylo možné řádnou vazbu uvalit jen na obviněného,⁸ který zůstal podezřelým ze zločinu nebo přečinu i po svém výslechu vyšetřujícím soudcem a u něhož byl dán některý z důvodů uvedených v § 175 body 2 až 4 trestního řádu č. 119/1873 ř. z. Obviněný, který se dopustil zločinu, za který bylo možno uložit trest smrti nebo nejméně deset let odnětí svobody, musel být do vazby vzat vždy. Jiná situace byla u okresních soudů, zde musel obviněný naplnit podmínky stanovené v § 175 trestního řádu č. 119/1873 ř. z. body 2 a 3. Rozhodnutí o uvalení vyšetřovací vazby mělo formu usnesení, muselo obsahovat odůvodnění a obviněný s tím musel být ústně seznámen. Pokud o to obviněný požádal, muselo mu být usnesení do 24 hodin sděleno také písemnou formou. Proti usnesení o uvalení vazby mohl obviněný podat stížnost, stížností se pak zabývala radní komora, v případě, že byla stížnost podána proti radní komoře, stížností se zabýval zemský soud.⁹

Nahrazení vazby bylo možné dvěma způsoby a to slibem nebo kaucí. Rozhodování o dalším trvání vazby nebo propuštění z vazby upravoval zákon č. 119/1873 ř. z. v § 190 až § 197 trestního řádu. V případě, že pominuly důvody vyšetřovací vazby, musela být zrušena a obviněný byl propuštěn na svobodu. Zastavení řízení a stejně tak i vynesení zprošťujícího rozsudku bylo hlavním důvodem zrušení vazby. Obvyklé bylo, že při propuštění obviněného na svobodu mohl vyšetřující soudce po obviněném požadovat slib, že se bude zdržovat v místě svého pobytu, že se nebude skrývat, ani jiným způsobem mařit vyšetřování a to až do skončení trestního řízení. Pokud obviněný tento slib porušil, byl to důvod k tomu, aby na něj byla znovu uvalena vyšetřovací vazba.¹⁰

Trestní řád z roku 1873 je považován za velmi zdařilé dílo, to dokazuje i jeho dlouhá životnost, kdy u nás platil až do roku 1950 a v Rakousku se dokonce mnohá ustanovení tohoto zákona používají i dnes.

⁸ § 38 odst. 1 citovaného trestního řádu vymezoval obviněného tak, že ten, kdo byl v podezření z trestného činu, mohl být pokládán za obviněného až tehdy, byl-li proti němu podán obžalovací spis nebo návrh na zahájení přípravného vyšetřování

⁹ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 122 – 129*

¹⁰ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 133 – 135*

2.4. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Poté, co se v roce 1948 dostali k moci komunisté, došlo k výrazným změnám trestně procesních předpisů. Na základě Ústavy přijaté dne 9. května 1948 a na ní navazujících zákonů č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví a č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů, došlo ke změně struktury soudnictví a to ztratilo svou nezávislost.¹¹

Ústava z roku 1948 velice prohlubovala zásadu zlidovění soudnictví a stanovila, že dosud platné předpisy trestního řádu musejí být s touto Ústavou v souladu.¹²

Zákon č. 319/1948 Sb. také v některých částech změnil úpravu vazby v trestním řádu. V českých zemích byla zrušena celá úprava kauce, jakož i ustanovení o tom, že je-li odlišné stanovisko vyšetřujícího soudce a státního zástupce k zrušení vazby, rozhoduje o tom radní komora.¹³

2.5. Trestní řád č. 87/1950 Sb.

*„Dne 12. července 1950 schválilo Národní shromáždění osnovy čtyř trestněprávních předpisů a to: trestního zákona (zákon č. 86 Sb.), trestního řádu (zákon č. 87 Sb.), trestního zákona správního (zákon č. 88 Sb.) a trestního řádu správního (zákon č. 89 Sb.).“*¹⁴ Trestní řád č. 87/1950 Sb. znamenal velkou změnu pro celý trestní proces.

Výrazně byla oslabena práva obviněných a také obhájce již neměl tak silné postavení. Bylo běžné, že soudnictví bylo ze všech stran značně ovlivňováno. Trestní řád byl vypracován v krátké době, a co se týče obsahu, byl vcelku stručný. Na rozdíl od svých předchůdců již neobsahoval výčet základních zásad trestního řízení potažmo ani strukturu a organizaci orgánů činných v trestním řízení. Na úkor soudu byla značně posílena funkce prokurátora a také přípravné řízení získalo významnější roli při provádění důkazů. *„Prokurátor se svými oprávněními stal tzv. strážcem zákonnosti pro celé trestní řízení. V této souvislosti byl také přijat i nový zákon o prokuratuře č. 65/1956 Sb.“*¹⁵

¹¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck. 2007. s. 29

¹² Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení.* Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 62

¹³ Růžička, M., Zetulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck. 2004. s. 142 - 143

¹⁴ Vlček, E.. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 3. nezměněné vydání.* Brno: Masarykova univerzita. 2006. s. 48

¹⁵ Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení.* Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 63 - 65

Úprava se týkala změn celé struktury trestního procesu a nevyhnula se ani institutu vazby. Značnou váhu získalo přípravné řízení, které ovládala policie. Oprávnění předvolat a vyslechnout každého, kdo mohl přispět k objasnění trestného činu, měly tzv. *orgány národní bezpečnosti*.¹⁶ V případě, kdy se předvolaný obviněný nebo svědek nedostavil, aniž by se řádně omluvil, přicházelo v úvahu předvedení. Pokud si to trestní řízení žádalo, bylo možné předvedení obviněného, aniž by tomu předcházelo předvolání. K přezkoumání podmínek pro uvalení vazby sloužilo zadržení či zatčení, což byla časově omezená opatření. Po uplynutí zákonem stanovené lhůty byla tato omezující opatření buď zrušena, nebo prokurátor rozhodl o uvalení vazby.¹⁷

Podmínky zatčení obviněného upravoval § 97 a § 98 trestního řádu zákona č. 87/1950 Sb. K zatčení obviněného bylo třeba příkazu předsedy senátu, ovšem v případě, kdy byl obviněný přistižen přímo při činu, vyhledávací orgán mohl provést zatčení bez tohoto příkazu. Výslech vyhledávacím orgánem musel být ihned uskutečněn a zatčená osoba následně do 48 hodin předána prokurátorovi. V trestním řádu z roku 1950 byli značně rozšířeny důvody vazby, v § 96 odst. 1 tohoto trestního řádu bylo stanoveno, že obviněný nebo podezřelý z trestného činu, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasně odnětí svobody, jehož dolní hranice činila nejméně deset let, musel být vzat do vazby. V § 96 odst. 2 trestního řádu jsou upraveny další důvody vazby, to byly případy, při kterých vznikala důvodná obava, že:

- a) obviněný uprchne,
- b) bude působit na svědky nebo spoluobviněné, nebo že bude jinak mařit, objasnění skutečností závažných pro trestní řízení, nebo
- c) se znovu dopustí trestného činu.

Podle § 100 trestního řádu rozhodoval o uvalení vazby prokurátor a to bezprostředně po výslechu obviněného nebo podezřelého z trestného činu.¹⁸

Ustanovení o délce trvání vazby tento trestní řád konkrétně neupravoval, upraven nebyl ani způsob, jakým mělo být rozhodnuto o prodloužení vazby.

¹⁶ podle § 1 zákona č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, chránit lidově demokratické zřízení, střežit státní hranice, zajistit bezpečnost osob a majetku a udržovat veřejný pořádek náleželo ministerstvu vnitra a národním výborům

¹⁷ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 144 - 145

¹⁸ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 146 - 148

Vazba nemohla být bezdůvodně a nepřiměřeně prodlužována a v případě, že důvod vazby pominul, musel prokurátor obviněného propustit na svobodu.¹⁹

2.6. Trestní řád č. 64/1956 Sb.

Tento trestní řád byl u nás vypracován ve velmi krátké době a to z podnětu reformních sil. Trestní řád č. 64/1956 Sb. byl přijat dne 19.12.1956 a přinesl s sebou podstatné změny, které odstranily určité deformace trestního procesu. Stanovil, že na přípravné řízení bude dohlížet prokurátor, dále nově vytvořil institut oddělený od operativních složek policie a to institut vyšetřovatele, znovu rozšířil práva obhajoby, zavedl zákonné lhůty pro trvání vazby a vyšetřování.²⁰

Rozlišovány byly také instituty zatčení, prozatímní vazby, zadržení a vazby.

Rozhodování o prozatímní vazbě příslušelo vyšetřovacím orgánům. Pokud zde byla existence některého důvodu vazby, mohla být osoba podezřelá ze spáchání trestného činu vyšetřovacími orgány vzata do prozatímní vazby. Vyšetřovací orgány ovšem měly povinnost osobu takto vzatou do vazby nejpozději do 48 hodin odevzdat prokurátorovi nebo propustit na svobodu.²¹

Co se týče změn, které nový trestní řád vnesl do institutu vazby, bylo to dále například to, že trestní řád již nepracoval s pojmem obligatorní vazba a také se přihlíželo ke konkrétnímu činu, který obviněný nebo podezřelý spáchal a k okolnostem činu. Důvody vazby se od předešlého trestního řádu výrazně nelišily, tzn., že obviněný byl vzat do vazby, jestliže tu byla důvodná obava, že uprchne, dále že bude působit na svědky a spoluobviněné, že bude mařit vyšetřování nebo že se znovu dopustí trestného činu, který spáchal. Do vazby mohla být vzata pouze osoba, proti které bylo již vzneseno obvinění. Oprávnění vzít osobu do vazby měl pouze soud a v přípravném řízení tato kompetence náležela prokurátorovi. Obviněný musel být propuštěn na svobodu, jestliže vazba trvala v přípravném řízení již dva měsíce, to upravoval v § 81 odst. 1 trestního řádu, zákona č. 64/1956 Sb. Nadřízený prokurátor mohl ovšem rozhodnout o prodloužení vazby. Takto ale mohl nadřízený prokurátor učinit pouze v případě,

¹⁹ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 149*

²⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck. 2007. s. 30*

²¹ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 157 - 160*

že to bylo z důvodů uvedených v § 79 písm. a) nebo c) tohoto trestního řádu, a to nejdéle o jeden měsíc. Pokud by bylo nutno vazbu prodloužit na delší dobu, musel by o jejím prodloužení rozhodnout generální prokurátor. Formou rozhodnutí o dalším trvání vazby bylo usnesení.²²

„Jestliže tu je pouze důvod vazby uvedený v § 79 písm. a) a obviněný dá písemné prohlášení, že se na vyzvání dostaví k soudu, prokurátoru nebo vyšetřovacímu orgánu a že ihned ohlásí každou změnu svého pobytu, může orgán rozhodující o vazbě obviněného na svobodě ponechat nebo jej na svobodu propustit, považuje-li takové prohlášení za dostatečné vzhledem k osobě obviněného a povaze vyšetřovaného případu.“²³

Proti rozhodnutí o vazbě byla přípustná stížnost. Odkladný účinek měla však pouze stížnost prokurátora proti rozhodnutí soudu o propuštění obviněného z vazby. Byl-li prokurátor vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, měla jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.²⁴

2.7. Trestní řád č. 141/1961 Sb.

Nový trestní řád ze dne 29.11.1961 byl vytvořen pod velkým tlakem v krátkém období a tak se po svém přijetí nevyhnul silné kritice, která volala po značných změnách.²⁵

Systematika nového trestního řádu byla z velké části převzata z trestního řádu z roku 1956, ale byla obohacena o velký počet ustanovení, které více dopodrobna rozebíraly problematiku procesního práva. Novinkou bylo, že trestní řád zakotvil spolupráci se společenskými organizacemi občanů, zdůraznil předcházení zločinnosti a výchovu občanů. Změny byly obsaženy i v základních procesních zásadách, kde došlo k jejich zdokonalení, to se týkalo např. zásady práva na obhajobu, zásady objektivní pravdy, zesílena byla také kasační zásada v odvolacím řízení. Byly v něm poprvé zakotveny zásady, kterými je dodnes trestní řízení ovládané.²⁶

²² Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 161 - 163*

²³ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, § 83

²⁴ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, § 84

²⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck. 2007. s. 40*

²⁶ Schelle, K., a kolektiv. *Vývoj trestního řízení. Ostrava: Key publishing s.r.o. 2012. s. 66*

Trestní řád z roku 1961 platí až do dnešní doby. V průběhu let ale došlo k mnoha novelizacím jeho textu, text byl novelizován více jak 60 pozměňovacími zákony a k jeho změnám také velkou měrou přispěly plenární nálezy Ústavního soudu ČR. Nastínila bych zde v krátkosti zejména ty nejdůležitější novely, které se týkaly ustanovení o vazbě.

Na první místo bych zařadila novelu č. 558/1991 Sb. Tato novela reagovala na Listinu základních práv a svobod a na změnu pravomoci orgánů při rozhodování o vazbě. Zásadní bylo, že po novu rozhodování o vazbě příslušelo soudci, stejně jako mu příslušelo i rozhodování o změně vazebních důvodů. Přesto, že prokurátor již nebyl oprávněn rozhodovat o vazbě, i tak měl důležitou roli, která spočívala především v tom, že měl oprávnění rozhodovat o prodloužení vazby a o propuštění z vazby. Další významnou novelou byl zákon č. 292/1993 Sb. Tato novela upravila nově lhůty pro trvání vazby a již pouze soud rozhodoval o žádostech o propuštění z vazby. Dále novela č. 152/1995 Sb., zde bylo rozhodování o prodloužení vazby nad dva roky přeneseno na Vrchní soud a návrh na její prodloužení podával vrchní státní zástupce. Poté přišla tzv. Velká novela trestního řádu a to zákon č. 265/2001 Sb., účinný od 1. ledna 2002. Novela přinesla velké množství změn, byly upraveny podmínky pro vzetí do vazby a také lhůty trvání vazby. Délka ovšem nebyla individuálně stanovena. Novinkou se stal zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon zcela nově upravil trestní odpovědnost mladistvých za spáchání trestného činu. Pro tento zákon se podpůrně užívá ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu. Další velmi závažnou změnou v úpravě ve směru k zahraničí představoval zákon č. 539/2004 Sb., tento zákon byl úzce spjat se vstupem České Republiky do Evropské unie a byl zde zakotven tzv. evropský zatýkácí rozkaz a s tím související předávací vazba. Změna se týkala i ustanovení o předběžné a vydávací vazbě.

Myslím, že všechny tyto novely, zejména novely po roce 1989, výrazně přispěly k vysoké úrovni ochrany lidských práv v českém trestním procesu a trestní úprava České republiky odpovídá standardům obvyklým v zahraničí. Chtěla bych se na tomto místě více věnovat novele trestního řádu č. 265/2001 Sb., tzv. Velká novela, protože přinesla výrazné změny v oblasti úpravy vazby, a to zejména v důvodech vazby a o jejím prodlužování.

Nová úprava si kladla za cíl, aby institut vazby byl v co největší míře omezen a aby byl užíván skutečně pouze v nezbytných případech. Vazba měla být uvalena

pouze tehdy, existují-li pro ni zákonné důvody a nelze účelu dosáhnout jinak. Novela nově zformulovala důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) trestního řádu, (dále jen „TrŘ“), tzv. předstižná vazba - užívá se tu pojmu „opakování trestné činnosti“, namísto „pokračování v trestné činnosti“. Pojem „opakovat“ v tomto ustanovení a termín „pokračovat“ v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ je třeba vykládat tak, že je druhý z nich širší, neboť v sobě obsahuje jak opakování trestného činu, tak i pokračování v něm dalšími útoky.²⁷ K tomu Krajský soud v Českých Budějovicích uvádí: „Zákonná podmínka pro vzetí obviněného do vazby uvedená v § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ (obviněný pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán) je splněna nejen tehdy, když obviněný před sdělením obvinění pokračoval v trestné činnosti spácháním několika dílčích útoků téhož trestného činu, ale i tehdy, když trestné činy téže povahy opakoval.“²⁸

Další podstatné změny, které s sebou novela přinesla:

- okolnosti vylučující vazbu, které jsou obsaženy v § 68 odst. 2. TrŘ. Je to v případě, že obviněný je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta a pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.
- změna v příslušnosti při rozhodování o dalším trvání vazby, o vazbě rozhoduje soud, který vede řízení,
- došlo k rozšíření kompetencí státního zástupce v řízení o vazbě, které byly zakotveny v § 73b odst. 2 a 3,
- stanovení kratší lhůty trvání vazby, resp. lhůty, v nichž je třeba o dalším trvání vazby rozhodnout. Zásadní změnou je zkrácení doby přípustného trvání tzv. koluzní vazby obsažené v § 71 odst. 2 TrŘ, koluzní vazba může trvat nanejvýš 3 měsíce.
- povinnosti státního zástupce zakotvené v § 71 TrŘ – ve stanovených lhůtách přezkoumávat důvodnost vazby,
- úprava vydávací vazby, kde je zdůrazněno, že musí být řádně odůvodněna a musí hrozit obava z útěku osoby, o jejíž vydání se jedná, přičemž to musí být prokázáno konkrétními skutečnostmi,

²⁷ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 222 – 226, 423 - 424*

²⁸ *rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 149/2002 ze dne 27. února 2002*

také se do trestního řádu ve skryté podobě promítá institut tzv. předběžné vazby, o níž se rozhoduje předtím, než je doručena oficiální žádost cizího státu o vydání.²⁹

Třeba ještě zmínit novelu č. 459/2011 Sb. Ta patří mezi další velice významné novely trestního řádu po roce 1989. Zákonomárci zde velkou měrou reagovali na poznatky z praxe. Mezi významné změny, ke kterým na základě této novely došlo, patří zejména:

- zpřesnilo se ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ, týkající se úpravy omezení možností vzetí do vazby obviněného stíhaného pro trestné činy nižší závažnosti,
- také nastal průlom do ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ - zvýšená ochrana poškozeného,
- lhůta pro podání žádosti obviněného o propuštění z vazby byla prodloužena ze 14 dnů na 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě,
- pětidenní lhůta pro rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění z vazby byla vyňata a označena neurčitým termínem „bez zbytečného odkladu“,
- ustanovení § 73b TrŘ přehledně upravilo příslušnost orgánů k rozhodování o konkrétním úkonu, přičemž většinu rozhodnutí činí soud,
- ustanovení § 73d až 73g TrŘ nově upravuje vazební zasedání
- došlo ke změně ustanovení § 74 odst. 2 TrŘ, jako reakce na nález Ústavního soudu Pl. ÚS 6/10 ze dne 20.04.2010, změna spočívá v tom, že již není umožněno, aby byl obžalovaný držen ve vazbě poté, co soud prvního stupně vyhlásil zprošťující rozsudek. Obžalovaný musí být z vazby rozhodnutím soudce propuštěn, výjimkou je pouze pokud státní zástupce podá proti takovému rozhodnutí stížnost bezprostředně po vyhlášení.³⁰

²⁹ Ježek, V. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 11 – 12/2001. s. 69 - 77

³⁰ Vicherek, R. Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012 – II. Část. *Epravo.cz (online) 2012 (cit. 17.02.2016)*. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>.

3. Vymezení pojmu a účelu vazby v trestním řízení

Institut vazby představuje nejzávažnější trestně procesní zajišťovací opatření. Jeho účelem je zajistit osobu obviněného pro trestní řízení a případný výkon trestu. Účelem vazby je dále zabránit obviněnému, aby mařil či jinak ztěžoval vyšetřování, provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu, nebo aby působil na dosud nevyslechnuté svědky. Vazba není trestní sankcí, není ani výchovným prostředkem. Vazba je krajní opatření ze strany orgánů činných v trestním řízení, které musí být úměrné závažnosti spáchaného trestného činu a může být aplikováno pouze tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinými prostředky. Zajišťovací prostředek vazby lze použít pouze proti osobě obviněné, tedy proti takové osobě, proti které již bylo zahájeno trestní stíhání.

Institut vazby má své kořeny v Listině základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), zejména článcích 7 a 8. Proto nelze tuto úpravu pominout pro pochopení obecných principů, na jejichž základě je institut vazby postaven. Pojmy „základní práva a svobody“ lze definovat tak, že jde jednak o určující vztah mezi jedincem a státní mocí, jednak vytvářející jednotlivci prostor, kde je chráněn právě před zásahy státní moci a konečně dávající jednotlivci možnost, aby se podílel na správě věcí veřejných, stejně jako umožňující jednotlivci vytvoření právních nástrojů, aby se mohl bránit proti zásahům státní moci.³¹

Zvláštností vazby je, že se dotkne osob, aniž by bylo přítomno pravomocné rozhodnutí obsahující uznání viny za spáchaný trestný čin. Ačkoliv Ústava ČR institut vazby nezmiňuje, zařazujeme jí k tématu základních lidských práv a svobod. Takový závěr lze učinit s odkazem na čl. 4 a 83 Ústavy. Zato Listina základních práv a svobod již institut vazby zmiňuje podrobněji, právě ve svých článcích 7 a 8. V prvním z nich je upraven princip zajišťující celkovou ochranu lidské integrity. Nesmíme si však vykládat tento článek jednostranně tak, že máme co činit s neomezenou integritou jedince. Samozřejmě jej omezit lze, ovšem je vyžadováno, aby se tak dělo jen na podkladě zákona. Nyní k osobní svobodě.³² Článek 8 LZPS zdůrazňuje, že osobní svoboda je zaručena. Vidíme zde ústavní povinnost státu poskytnout osobní svobodě jednotlivce ochranu. Proto je zakotveno, že pro stíhání musejí být důvody

³¹ Filip, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. Vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2004. s. 48 - 49

³² Klíma, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1. Vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. s. 644 - 645

a způsob stanoven zákonem, že zadržení je možné učinit jen na základě zákona, že osoba zadržená musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu, zatčení je možné pouze na písemný odůvodněný příkaz soudce.³³ LZPS zahrnuje institut vazby, když ve stejném článku uvádí jeho právní úpravu a klade důraz na to, že „nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu“.³⁴

Nyní se chci obecně zaměřit na zajištění osoby a jednotlivé zajišťovací prostředky, aplikovatelné v našem trestním řízení.

3.1. Zajištění osoby

Často bývá nezbytné, aby u vyšetřovacích úkonů, jakož i při samotném hlavním líčení byl obviněný osobně přítomen, protože se jinak nedá účelu trestního řízení dosáhnout. V trestním řádu jsou zakotveny zásahy státního donucení ze strany orgánů činných v trestním řízení, jimiž lze dosáhnout toho, aby byl obviněný zákonným způsobem zajištěn a účastnil se trestního řízení. Tyto zásahy jsou trestněprávní opatření, nikoliv sankce. Jsou v souladu s ústavními požadavky na ochranu základních práv a svobod a je nutné tyto základní požadavky ctít. Zásahy státního donucení jsou ale v mnohých případech nezbytné.³⁵

Předpisy upravující trestní řízení jednak obsahují prostředky, kterými zajišťují přítomnost obviněného na trestním řízení, na druhou stranu ale musí obviněnému umožnit, aby mohl uplatňovat svá procesní práva. Neexistence prostředků k zajištění přítomnosti obviněného na trestním řízení by mohlo mít za následek ohrožení celého řízení, pachatel by mohl mít tendence se buďto dočasně nebo trvale vyhýbat trestní odpovědnosti a trestu za spáchaný trestný čin. Je typické, že se obviněný vyhýbá řízení, snaží se ho zmařit nebo alespoň odsunout očekávanou sankci. Rozlišujeme různé prostředky k zajištění osoby obviněného, toto rozlišení závisí především na zhodnocení okolností případu a také na tom, zda lze od obviněného očekávat, že se k jednotlivým úkonům trestního řízení dostaví dobrovolně, že nebude mařit objasnění věci, nebude se

³³ Klíma, K. Ústavní právo. 1. Vydání. Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2002. s. 287

³⁴ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 8

³⁵ Jelínek, J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013. Praha: Leges. 2013. s. 317

skrývat apod. Dále také záleží na tom, zda je obviněný vůbec dosažitelný pro orgány činné v trestním řízení. Některé prostředky sloužící k zajištění osoby obviněného v sobě obsahují prvek donucení a jsou to tedy zásahy do osobní svobody. Orgány činné v trestním řízení jsou k užití donucovacích prostředků zmocněni zákonem.³⁶

Pod zajišťovací prostředky, které lze použít vůči obviněnému patří:

- předvolání (§ 90 TrŘ)
- předvedení (§ 90 TrŘ)
- pořádková pokuta (§ 66 TrŘ)
- zákaz vycestování do zahraničí (§ 88h TrŘ)
- zadržení (§ 75 až § 77 TrŘ)
- příkaz k zatčení (§ 69 TrŘ)
- a samozřejmě vazba. (§ 67 až § 74a TrŘ)

3.1.1. Předvolání

Předvolání je nejčastěji používaný zajišťovací prostředek, jeho úpravu nalezneme v § 90 TrŘ. Prostřednictvím předvolání je obviněnému uložena povinnost, aby se dostavil ve stanovené době osobně na určité místo k výslechu nebo k jinému procesnímu úkonu. U předvolání se předpokládá, že se osoba sama a dobrovolně dostaví k orgánu činnému v trestním řízení. Předvolání tedy není spjata s fyzickým donucením.³⁷

Forma předvolání je písemná, existují ale i případy, kdy forma může mít podobu ústní – osobní nebo telefonickou. Písemné předvolání je třeba doručit obviněnému do vlastních rukou a musí obsahovat upozornění, že v případě, kdy se dobrovolně bez dostatečné omluvy nedostaví, bude předveden a dále, že mu může být uložena pořádková pokuta dle § 66 odst. 1 TrŘ. Kromě obviněného lze předvolat i další osoby, a tím zajistit jejich přítomnost na úkonech trestního řízení, např. tlumočnicka, znalce nebo svědka.³⁸

³⁶ Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis. 1975. s. 11

³⁷ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 250

³⁸ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 01.04.2013. Praha: Leges. 2013. s. 317 - 318

3.1.2. Předvedení

Předvedení, na rozdíl od předvolání, už je určitým zásahem do osobní svobody a jedná se o důraznější způsob zajištění osoby obviněného na procesních úkonech. Obviněný může být v některých případech předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště (§ 90 odst. 2 TrŘ).³⁹

K předvedení lze přistoupit až poté, co jsou vyčerpány zákonné podmínky, a sice to, že byl obviněný řádně předvolán, ale nedostavil se bez dostatečné omluvy a byl na možnost předvedení v předvolání upozorněn. Předvedením se zajišťuje přítomnost obviněného na procesních úkonech a důležité je to, že předvedení není závislé na jeho svobodné vůli, a musí se podrobit a strpět i přiměřené násilí.⁴⁰

Předvedení jako zajišťovacího prostředku se ale užívá pouze tehdy, pokud nelze přítomnost obviněného zajistit jiným způsobem.⁴¹

Předvést je možno i svědka, ale nelze předvést znalce či tlumočníka. Zpravidla má předvedení písemnou formu, existují ale i případy, při kterých postačí ústní forma, např. při nebezpečí z prodlení. Předvedení realizuje policejní orgán a to na žádost orgánů činných v trestním řízení.

3.1.3. Pořádková pokuta

Dalším zajišťovacím prostředkem je pořádková pokuta (§ 66 TrŘ), která zajišťuje přítomnost svědka, obviněného, znalce, tlumočníka a dalších osob při úkonech trestního řízení. Od ostatních zajišťovacích prostředků se liší především tím, že má nejen charakter donucovací, ale také výrazně sankční. Pořádková pokuta je sankce za porušení procesních povinností. Jejím účelem je zajistit, aby se osoba, porušující své procesní povinnosti, podrobila příslušnému příkazu a své povinnosti splnila.⁴²

Pořádkovou pokutu lze uložit až do výše 50.000 Kč a to na základě novely provedené zákonem č. 292/1993 Sb. Pořádková pokuta může být uložena opakovaně, pokud k tomu obviněný zavedl důvod. Uložení pořádkové pokuty má

³⁹ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), § 90.

⁴⁰ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis. 1975. s. 28 - 29

⁴¹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 258 - 260

⁴² Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 263

formu usnesení a je proti němu přípustná stížnost, která má dle § 66 odst. 4 TrŘ odkladný účinek.⁴³

3.1.4. Zadržení

Účelem zadržení jako zajišťovacího procesního úkonu je krátkodobé omezení osobní svobody jednak u osoby obviněné, jednak u osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Děje se tak na základě opatření příslušného orgánu činného v trestním řízení. Oprávnění zadržet obviněného nebo osobu podezřelou má především policejní orgán. Pokud se jedná o osobu, která byla přistižena přímo při činu, je oprávněn omezit její osobní svobodu kdokoliv. Je zde však povinnost takovou osobu ihned předat policejnímu orgánu.⁴⁴

Trestní řád rozlišuje zejména:

- 1) zadržení obviněného policejním orgánem (§ 75 TrŘ)
- 2) zadržení osoby podezřelé policejním orgánem (§ 76 odst. 1 TrŘ)
- 3) omezení osobní svobody osoby přistižené při spáchání trestného činu (§ 76 odst. 2 TrŘ)

Ve stručnosti se nyní zaměřím na jednotlivé druhy zadržení, podstatu zadržení obviněného, předpoklady, které musí být splněny k zadržení obviněného, formu rozhodnutí zadržení a na další důležité aspekty druhů zadržení.

Dle § 75 TrŘ je-li dán některý z důvodů vazby podle § 67 TrŘ, policejní orgán může obviněného zadržet. Neprodleně musí tuto skutečnost ohlásit státnímu zástupci a také mu musí předložit opis zadržovacího protokolu spolu s dalšími potřebnými materiály. Pokud státní zástupce shledá důvody vazby, podá příslušnému soudu návrh na vzetí obviněného do vazby, přičemž tak musí učinit nejpozději do 48 hodin od zadržení, v opačném případě musí být obviněný propuštěn na svobodu. Podstatou je tedy krátkodobé zbavení osobní svobody a fyzické zajištění obviněného. Jelikož se jedná o opatření, nikoliv rozhodnutí, opravný prostředek zde není přípustný. Zadržení může provést policejní orgán

⁴³ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 714 - 720

⁴⁴ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013*. Praha: Leges. 2013. s. 322

nebo státní zástupce, ten s odkazem na § 174 odst. 2 písm. c) TrŘ neboť má právo osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování.⁴⁵

Zadržení osoby podezřelé upravuje § 76 TrŘ, kde je uvedeno, že v naléhavých případech je možné „osobu podezřelou ze spáchání trestného činu“⁴⁶ zadržet i v případě, když proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání, pakliže je tu dán některý z důvodů vazby uvedený v § 67 TrŘ. K tomu, aby mohla být podezřelá osoba zadržena, je potřeba předchozího souhlasu státního zástupce, bez tohoto souhlasu může být zadržení provedeno pouze, jestliže se jedná o věc, která nesnese odkladu a souhlasu nelze dosáhnout předem. Jsou to případy, kdy je osoba přistižena při trestném činu anebo je zastižena na útěku.

V ustanovení § 76 odst. 2 TrŘ je uvedeno, že omezit osobní svobodu, osoby, která byla přistižena při činu nebo bezprostředně poté může prakticky kdokoliv, pokud je to nezbytné k zjištění její totožnosti, k zabránění útěku nebo zajištění důkazů. Poté však musí být tato osoba neprodleně předána policejnímu orgánu, který bez zbytečného odkladu provede výslech zadržené osoby, ten musí být proveden do 48 hodin, a sepíše protokol, v němž uvede všechny důležité skutečnosti, např. okolnosti zadržení, místo, čas, důvody zadržení a osobní údaje zadržené osoby. Pokud ovšem bude podezření rozptýleno nebo odpadnou důvody zadržení, musí policejní orgán zadrženou osobu ihned propustit.

Zadržená osoba má právo být policejním orgánem poučena o svých právech a musí jí být poskytnuta plná možnost k jejich uplatnění. Jde zejména o právo zvolit si obhájce. Zadržená osoba má právo se svým zvoleným obhájcem hovořit bez přítomnosti třetích osob. Pokud policejní orgán osobu nepropustí, předá protokol o zadržení státnímu zástupci, aby ten mohl případně podat návrh na vzetí do vazby. Státní zástupce vypracuje návrh na vzetí do vazby a ten ve lhůtě 48 hodin, která běží od zadržení, doručí soudu. Soudce je taktéž vázán lhůtou, a sice musí do 24 hodin zadrženou osobu vyslechnout a rozhodnout, zda bude ze zadržení propuštěna, nebo zda bude na základě usnesení vzata do vazby.⁴⁷

⁴⁵ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 964 - 966

⁴⁶ M. Růžička a J. Zezulová pojem osoby podezřelé vymezuje tak, že „prověřováním podle § 158 TrŘ zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a zároveň je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, vůči níž však z důvodů neodkladnosti nebylo možno zahájit trestní stíhání.“

⁴⁷ Jelínek, J. a kolektiv, *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013*. Praha: Leges. 2013. s. 323 - 326

3.1.5. Příkaz k zatčení

Příkaz k zatčení je upraven v ustanovení § 69 TrŘ a používá se v případě, že jsou dány důvody vazby uvedené v § 67 TrŘ a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, zejména nelze zajistit účast obviněného při výslechu. V tomto případě tedy na návrh státního zástupce vydá soudce v přípravném řízení, jedná-li se o řízení před soudem tak předseda senátu, příkaz k zatčení. Vzhledem k tomu, že příkaz k zatčení nemá formu usnesení, není tedy proti němu přípustná stížnost.⁴⁸ Zatčení je krátkodobé omezení osobní svobody obviněného a slouží k tomu, aby obviněný mohl být dodán orgánu, jež tento příkaz vydal. Zatčení provádí policejní orgán, poté neprovádí žádné další procesní úkony, má pouze povinnost do 24 hodin zatčeného předat soudu, jehož soudce vydal příkaz k zatčení. Tato lhůta nesmí být překročena, měla by pak za následek propuštění obviněného na svobodu.⁴⁹

Dle § 69 odst. 5 TrŘ poté, co je obviněný dodán soudu, soudce, který vydal příkaz k zatčení jej vyslechne a rozhodne o vazbě. Toto rozhodnutí musí do 24 hodin být oznámeno obviněnému. Pokud by se tak nestalo ve lhůtě 24 hodin od doby, kdy byl dodán na místo výslechu, musí být obviněný propuštěn na svobodu. Trestní řád pamatuje i na nepředvídatelné okolnosti, kdy výslech obviněného provádí jiný věcně příslušný soudce, jemuž byl obviněný dodán. Ten poté o výslechu informuje soudce, který vydal příkaz k zatčení a ten rozhodne o vazbě. Rozhodnutí oznámí obviněnému prostřednictvím soudce, který výslech provedl.

3.1.6. Vazba

Na zadržení a příkaz k zatčení, jako zajišťující prostředky, navazuje také institut vazby. Úprava vazby prošla za poslední století rozsáhlými změnami než se zformulovala do podoby jakou známe dnes. V první kapitole své diplomové práce jsem rozebírala jednotlivé trestní řády, kde je možno tyto změny sledovat. Jak jsem již výše zmínila, přítomnost obviněného u hlavního líčení je velmi často nezbytná a nelze bez toho dosáhnout účelu trestního řízení. Z toho důvodu jsou v trestním řádu zakotveny zásahy státního donucení ze strany

⁴⁸ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Púry, F., Repík, B., a Růžek, A. *Trestní právo procesní. 4. Aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha. 2006. s. 246 - 247*

⁴⁹ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013. Praha: Leges. 2013. s. 326 - 328*

orgánu činných v trestním řízení, jimiž se osoba obviněného zajišťuje pro trestní řízení. Nejzávažnějším z těchto zásahů státního donucení je právě institut vazby.

Vazbu považujeme za zajišťovací institut nejzávažnějšího charakteru, který je upraven v § 67 a násl. TrŘ. Institut vazby spočívá v tom, že je obviněný na čas zbaven osobní svobody a to z důvodu zabránit mu, aby uprchl, skrýval se a tím se vyhýbal trestnímu stíhání a trestu, mařil vyšetřování, působil na nevyslechnuté svědky, spoluobviněné nebo aby opakoval trestnou činnost, popř. dokonal nebo vykonal trestný čin.⁵⁰ Ze sociálně-psychologického hlediska, je zcela zřejmé, že vazba má na obviněného velmi negativní důsledky týkající se jak jeho vnitřního vnímání, tak i dalšího sociálního rozvoje. V nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 161/04 se promítá požadavek určité zdrženlivosti ve vazebních věcech a šetrnost k osobě obviněného.⁵¹ Pro obviněného je pobyt v cele velkou zátěžovou situací, charakterizovanou depresemi, stresem a celkovým zvýšením výskytu psychosomatických obtíží. Psychologové v tomto případě hovoří o vazebním šoku. Důležité pro předcházení těmto obtížím je tedy předem dostatečně seznámit obviněného s jeho právy a povinnostmi, právními souvislostmi a s podmínkami života ve vazební věznici. To lze souhrnně označit jako psychickou prevenci, která může zmírnit prvotní šok obviněného.⁵²

Charakteristické rysy vazby:

Vazba ve smyslu ultima ratio

To znamená, že institut vazby je nejpřísnějším zajišťujícím prostředkem a může být použit pouze ze zákonem stanovených důvodů a v případě, kdy nelze účelu dosáhnout jinak.⁵³

Vazba je fakultativní zajišťovací prostředek

Obviněný sice naplní všechny zákonné podmínky pro uložení vazby, avšak nemusí být i přes to vzat do vazby. Vždy se musí přihlížet a zkoumat

⁵⁰ Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis. 1975. s. 65 - 67

⁵¹ Bouda, Z. *Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům*. *Trestní právo*, 12/2009. s. 17

⁵² Bajcura, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. GRADA Publishing, spol s r.o. 1999. s. 67 - 70

⁵³ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Púry, F., Repík, B., a Růžek, A. *Trestní právo procení. 4. Aktualizované a přepracované vydání*. Praha: Linde Praha. 2006. s. 248 - 249

konkrétní skutečnosti související s konkrétním případem, které odůvodňují obavy uvedené v § 67 písm. a) až c) TrŘ.⁵⁴ Výjimkou je vydávací a předávací vazba.

Subsidiarita vazby

S ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, musí být při rozhodování o vazbě důkladně prověřeno a zjištěno, zda účelu vazby nelze dosáhnout jinak, prostřednictvím nějakého méně závažného zajišťovacího prostředku.⁵⁵

Princip proporcionality a zásada zdrženlivosti

*„Vazby nemá být zásadně použito ani tehdy, jestliže by byla v nepoměru k opatřením z oblasti hmotného práva, která obviněného podle očekávání mohou postihnout.“*⁵⁶ Vazby tedy bude použito v případě, že bude dospěno k názoru, že se jeví jako nejlepší prostředek k dosažení účelu trestního řízení a také za předpokladu, že nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod dotčené osoby.

Zákonné podmínky pro vzetí obviněného do vazby

Trestní řád stanovuje tři základní podmínky pro vzetí obviněného do vazby, které upravuje v § 67 TrŘ, a dále musejí být ještě splněny zákonem stanovené obecné podmínky pro vzetí do vazby.

Mezi tyto obecné podmínky patří například to, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti které již bylo zahájeno trestní stíhání a zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek byl opravdu spáchán a že naplnil všechny znaky trestného činu a existují zřejmé důvody nasvědčující tomu, že tento trestný čin spáchal obviněný. Dále podmínky, které tedy upravuje § 67 odst. a) až c) TrŘ a odůvodňují obavu:

- a) že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest

⁵⁴ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013.* Praha: Leges. 2013. s. 333

⁵⁵ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013.* Praha: Leges. 2013. s. 330

⁵⁶ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Púry, F., Repík, B., a Růžek, A. *Trestní právo procesní. 4. Aktualizované a přepracované vydání.* Praha: Linde Praha. 2006. s. 249

- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Podle § 68 odst. 1 TrŘ může být vzata do vazby pouze osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Skutkové okolnosti jsou podstatnou součástí rozhodnutí o vazbě a takové rozhodnutí musí být těmito skutkovými okolnostmi odůvodněno. Omezující podmínky vzetí do vazby jsou uvedeny v § 68 odst. 2 TrŘ. Nelze vzít do vazby obviněného, pokud je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující dvě léta, nebo pokud je obviněný stíhán pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující tři léta.

Omezení uvedené v § 68 odst. 2 TrŘ se však neužijí v případě, jestliže:

- obviněný uprchl nebo se skrýval,
- obviněný se opakovaně nedostavil na předvolání, nepodařilo se ho předvést a ani jinak zajistit jeho přítomnost při úkonu trestního řízení,
- obviněný je neznámé totožnosti a nepodařilo se jeho totožnost zjistit dostupnými prostředky,
- obviněný již působil na svědky, spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání, nebo
- obviněný již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, pokračoval v trestné činnosti, nebo byl již za takovou trestnou činnost odsouzen nebo potrestán a od té doby neuplynula doba delší než tři roky.

Obavy z výše popsaného jednání musí být důvodné a musí být prokazatelně zjištěno, že se obviněný tohoto chování již dopustil.⁵⁷

Orgánem, který se jako první zabývá otázkou, zda-li je nebo není dán některý z důvodů vazby, bývá policejní orgán. Ten při vypracování podnětu státnímu zástupci, aby byl jeho prostřednictvím podán návrh na vzetí do vazby příslušnému soudu musí uvést konkrétní skutečnosti, které odůvodňují existenci některého z důvodů pro vzetí obviněného do vazby. Je povinností státního

⁵⁷ Jelínek, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2013.* Praha: Leges. 2013. s. 331

zástupce náležitě se vypořádat s podnětem policejního orgánu. Pokud ji shledá důvodnými, podá soudu návrh na vzetí obviněného do vazby. Pokud soud shledá návrh státního zástupce důvodným, rozhodne podle § 68 odst. 1 TrŘ o vzetí obviněného do vazby. Předtím musí zadrženou osobu vyslechnout a do 24 hodin od doby, co byl státním zástupcem doručen návrh, rozhodnout buď o jejím propuštění na svobodu, nebo o tom, že zadrženou osobu bere do vazby.⁵⁸

Nutno také říci, že v samotném rozhodnutí o vazbě hraje velice zásadní roli odůvodnění. Ústavní soud ve své ustálené praxi vyložil: „..., že z hlediska stanoveného postupu je požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění rozhodnutí orgánů veřejné moci jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí. S ohledem na význam ústavně zaručených základních práv včetně téhož práva na osobní svobodu, případně s ohledem na závažnost zásahu do tohoto práva, požadavek zákonem vyžadovaného způsobu odůvodnění rozhodnutí, jímž k jeho omezení dochází, je o to více důrazně důvodný, a proto také jen povšechné a obecné odůvodnění rozhodnutí, jímž je osobní svoboda omezena, není v souladu s ústavním pořádkem republiky.“⁵⁹ Nález Ústavního soudu tak našel odraz v ustanovení § 73c TrŘ, nazvaném Zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě, kde jsou uvedeny povinné náležitosti odůvodnění rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby nebo jiného rozhodnutí o vazbě, jehož důsledkem je ponechání ve vazbě.

⁵⁸ Vantuch, P. *Obhajoba obviněného. 2. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck. 2002. s. 213 - 214*

⁵⁹ *nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. února 2000*

4. Právní úprava de lege lata

Institut vazby upravuje zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, tedy trestní řád. Vazba je upravena v hlavě IV. nazvané Předběžná opatření a zajištění osob a věcí, oddílu prvním, § 67 až § 74a. Dále najdeme v hlavě XXI., oddílu pátém, v § 350c úpravu vyhošťovací vazby a v neposlední řadě úpravu vazby předběžné a vyhošťovací nalezneme rovněž v zákoně č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Týká-li se rozhodování o vazbě mladistvého, použije se zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“). Zde je upraven institut vazby v hlavě II., dílu sedmém, § 46 až § 50.

4.1. Vazební důvody

V ustanovení § 67 písm. a) až c) TrŘ nalezneme důvody, pro které je možné vzít obviněného do vazby. Obviněného tedy lze vzít do vazby, jen pokud vnikla důvodná obava, vyplývající z jeho jednání a dalších konkrétních skutečností, že:

- a) obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště nebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil a

dosud zjištěné skutečnosti, nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, zřejmé důvody vedou k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Dalším důvodem vzetí do vazby je, že při rozhodování nelze účelu vazby dosáhnout jiným mírnějším opatřením. Musí být přihlédnuto k osobě obviněného a povaze a závažnosti trestného činu.

Je nutné především vycházet z úvodu § 67 TrŘ, ve kterém je obsaženo, že při posuzování důvodnosti vazby se musí dojít k závěru o existenci konkrétních skutečností, odůvodňujících jednu z obav, obsaženou v § 67 písm. a), b), c), na základě níž může být obviněný vzat do vazby. To zdůrazňují ve své judikatuře jak obecné soudy, tak i Ústavní soud ve svých nálezech.⁶⁰ Rozhodnutí, které by obsahovalo pouze obecné a nespécifické odůvodnění skutečností, které by měly zakládat důvody vazby, by nebyly v souladu s ústavním pořádkem České republiky z hlediska omezení osobní svobody jednotlivce.⁶¹ „*Je sice faktem, že rozhodnutí o vazbě jsou rozhodnutími, zejména co do stanovení konkrétních skutečností odůvodňujících příslušnou obavu z předpokládaných následků, obtížnými. Nicméně rozhodnutí o prodloužení vazby (ponechání ve vazbě) musí obsahovat argumentaci (důvody), které jednoduše musí poukázat právě na ony konkrétní skutečnosti naznačené v § 67 TrŘ. Tyto důvody je zapotřebí zkoumat v průběhu celého trestního řízení, v kterékoli jeho fázi, právě s důrazem na takové základní lidské právo, jakým je osobní svoboda. ...*“⁶²

4.1.1. Vazba útěková podle § 67 písm. a) TrŘ

Nejen v praxi, ale i v literatuře bylo vždy nespornou skutečností, že společnost musí mít k dispozici určitý prostředek, prostřednictvím kterého by v nezbytných a odůvodněných případech zajistila přítomnost obviněného pro účely trestního stíhání. Útěková vazba je podmíněna obavou, že se obviněný bude skrývat, že uprchne nebo se bude jinak vyhýbat trestnímu stíhání nebo trestu. Pro uvalení útěkové vazby postačí, pokud je zde existence obavy u kterékoli skutečnosti uvedené v § 67 písm. a) TrŘ a vzniká tak důvodná obava z útěku. Okolnosti obsažené v tomto ustanovení jsou zobecněné a obsahují nejobvyklejší případy obav z útěku. Všechny okolnosti musí být důkladně a konkrétně přezkoumány. Pojem důvodná obava znamená, že orgán činný v trestním řízení přezkoumal a zhodnotil všechny důležité okolnosti týkající se případu, a na základě toho došel k závěru, že je dáno podezření odůvodňující

⁶⁰ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., Kloučková, S., Mandák, V., Púry, F., Repík, B., a Růžek, A. *Trestní právo procesní. 4. Aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha. 2006. s. 252 - 253*

⁶¹ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I., 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 736*

⁶² *nález ÚS sp. zn. III. 715/2000 ze dne 26. dubna 2001*

obavu, že obviněný se bude skrývat nebo uprchne, zůstane-li na svobodě.⁶³ Podezření že obviněný uprchne se dříve rozlišovalo na „povšechné“ a „pozitivní“. Povšechné podezření bylo v případě, že obviněný se dopustil trestného činu, se kterým byl spojen nejpřísnější trest a bylo zde nebezpečí z jeho útěku velmi vysoké. Proto nebylo třeba zvlášť dokazovat jeho existenci. Naproti tomu u „pozitivního“ podezření že obviněný uprchne, musely být dány konkrétní zjištěné skutečnosti, které odůvodňovaly důvodnou obavu z útěku, tj. šlo o osobu, které hrozil vysoký trest za spáchaný trestný čin, nebylo možné zjistit totožnost takovéto osoby nebo neměla stálé bydliště.⁶⁴

Důvodnost obav z toho, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, musíme hodnotit ve vztahu k již zahájenému trestnímu stíhání. Jestliže proti obviněnému existuje celá řada důkazů, které ho usvědčují ze spáchaní trestného činu, je velice pravděpodobné, že o to více se bude snažit trestnímu postihu vyhnout. Při rozhodování o vazbě nelze od soudce požadovat, aby si ve svém závěru byl naprosto jistý, že pokud obviněný nebude vzat do vazby, bude se skrývat nebo uprchne. To je z rozumného hlediska nereálné. Pokud soudce rozhoduje o vazbě, nelze vyčkávat až do té doby, dokud nebude skutečně jisté, že obviněný uprchne nebo že bude jinak mařit vyšetřování. Tato jistota není vyžadována.⁶⁵

Útěková vazba je tedy dle § 67 písm. a) TrŘ odůvodněna obavou, že obviněný *uprchne nebo se bude skrývat*,⁶⁶ z důvodu, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména pokud nelze ihned zjistit jeho totožnost, nemá stálé bydliště anebo mu hrozí vysoký trest.

Je složité vyhodnotit, zda má obviněný opravdu v úmyslu uprchnout. Záměr obviněného uprchnout můžeme dovozovat jednoznačně pouze z toho, že si obviněný opatřil falešné doklady s úmyslem podniknout cestu do ciziny, nebo byl zadržen se svými zavazadly poblíž státních hranic a měl u sebe i své cennosti a dále například, pokud je obviněný objeven v úkrytu osobního automobilu, které se pokusilo přejet státní hranice. Ovšem ne každé vycestování

⁶³ Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis. 1975. s. 75 - 77

⁶⁴ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 404 - 406

⁶⁵ Vicherek, R. *Důvody vazby*. *Trestní právo*, 9/2012. s. 16 - 17

⁶⁶ rozdíl mezi skrýváním a uprchnutím definuje JUDr. Vicherek takto: „pod pojmem „uprchne“ se rozumí útěk obviněného mimo území ČR, naopak pokud budeme vymezovat lokalizační pojem „skrývat se“, pak se jedná o pobyt na území ČR, tedy v tuzemsku.“

do ciziny s platnými cestovními doklady lze považovat za konkrétní skutečnost dle § 67 písm. a) TrŘ.⁶⁷

To, že se obviněný nedostavil k hlavnímu líčení na základě řádného předvolání, sama o sobě není důvodem domnívat se, že se obviněný skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání. Takovou obavu nevyvolává ani snaha obviněného s platnými cestovními doklady vycestovat do ciziny nebo jakékoliv vzdálení se z místa pobytu či změna zaměstnání, i když to obviněný nenahlásil orgánům činným v trestním řízení.⁶⁸ Ve vztahu k tomu Ústavní soud uvedl: „Ze skutečnosti, že se obžalovaný nedostavil k hlavnímu líčení, ač byl k němu řádně předvolán, nelze zajisté mechanicky vyvozovat obavu, že se trestnímu stíhání vyhýbá. Vynaložil-li však soud veškeré úsilí k tomu, aby jeho účast u hlavního líčení zajistil tím, že ho opakovaně předvolával všemi způsoby, které příslušný procesní předpis umožňuje a plyne-li z chování obžalovaného nepochybně, že se účasti na hlavním líčení vyhýbá ať už tím, že se nezdržuje na adresách, které sám uváděl, nebo že soudní písemnosti odmítá převzít, ačkoli i ze sdělovacích prostředků, kterými byla jeho věc sledována, dobře věděl o snaze soudu jej k hlavnímu líčení předvolat a nic mu nebránilo v tom, aby předvolání přijal a hlavního líčení se zúčastnil, a má-li soud za to, že výslech obžalovaného je nutný a poskytuje mu tím možnost před soudem se obhajovat a vyjádřit se ke všemu, co je mu kladeno za vinu, jsou tyto okolnosti, nelze-li ho účast zajistit ani jinými prostředky předpokládanými § 90 TrŘ, dostatečným a rozumným důvodem k tomu, aby byl obžalovaný vzat od vazby, neboť je odůvodněná obava, že nastane důsledek předvídaný v § 67 písm. a) TrŘ, a kdyby soud nepoužil tohoto prostředku, hrozilo by nebezpečí, že trestní věc nebude moci projednat.“⁶⁹

Do výčtu jednání a dalších skutečností dle § 67 písm. a), které zakládají důvodnou obavu, patří nemožnost zjištění totožnosti obviněného, že obviněný nemá stálé bydliště anebo hrozí-li obviněnému vysoký trest.

⁶⁷ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 407 - 408

⁶⁸ Šámal, P. Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 740

⁶⁹ náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 18/98 ze dne 25. června 1998

Pokud u sebe obviněný nemá přímo na místě nebo na dosažitelném místě žádné osobní doklady a ani jiná důvěryhodná osoba nemůže jeho totožnost prokazatelně potvrdit, jde o situaci, kdy nelze „zjistit jeho totožnost“.⁷⁰

Druhou uváděnou skutečností je, že „obviněný nemá stálé bydliště“. Buďto může být obviněný v situaci, kdy vůbec stálé bydliště nemá a je osobou tzv. bez domova, anebo má kde bydlet, ovšem v místě, které uvádí jako své trvalé bydliště se nezdržuje, nebo také často místo svého pobytu obměňuje. Jednoduší situace je, když se jedná o osobu bez domova. Taková osoba tuto informaci o sobě bez problémů poskytne. Hůře je to v situaci, kdy osoba tvrdí, že se na adrese zdržuje, tuto adresu uvede, ale poté ji tam není možné zastihnout.⁷¹

Poslední velmi diskutovanou skutečností uvedenou v § 67 písm. a) TrŘ, je hrozba vysokým trestem. V důsledku hrozby vysokým trestem vzniká důvodná obava, že by se obviněný mohl skrývat nebo mohl uprchnout. „*Výklad zákonné podmínky hrozby vysokým trestem Ústavní soud tudíž interpretuje ve smyslu konkretizace a individualizace trestněprávní kvalifikace skutku ve vztahu k obviněnému, a to na základě zjištění konkrétních skutečností opodstatňujících důvodnost trestního stíhání... Ústavní soud z pohledu ochrany základních práv a svobod plynoucích z čl. 8 odst. 5 Listiny a čl. 5 odst. 1 Úmluvy považuje přitom za důvodné i takto naznačený obsah zákonného výrazu "hrozba vysokého trestu" interpretovat restriktivně. To znamená, že "hrozbou vysokým trestem" lze odůvodnit uložení tzv. útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.*“⁷² Z toho vyplývá, že soudce už v době vzetí obviněného do vazby musí dopředu zvážit okolnosti týkající se toho konkrétního trestného činu s přihlédnutím k přísnosti trestu, který obviněnému hrozí s ohledem na způsob spáchání trestného činu, recidivu, škodlivý následek a další.⁷³

Dle § 73 TrŘ lze útěkovou vazbu nahradit zárukou zájmového sdružení občanů, dohledem probačního úředníka, písemným slibem obviněného, nebo předběžným opatření a dále dle § 73a TrŘ také peněžitou zárukou. Útěkovou

⁷⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck. 2007. s. 314

⁷¹ Vicherek, R. Důvody vazby. *Trestní právo*, 9/2012. s. 17 - 18

⁷² *nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. dubna 2004*

⁷³ Hanuš, L. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*, 11/2004. s. 434 - 435

vazbu však nelze nahradit peněžitou zárukou, v případě že se obviněný dopustil jednoho z trestných činů, které jsou taxativně vyjmenované v § 73a odst. 1 TrŘ.

4.1.2. Vazba koluzní podle § 67 písm. b) TrŘ

Pokud jsou v konkrétním případě shledány takové skutečnosti, na základě nichž vzniká důvodná obava, že obviněný bude mařit zjišťování skutkových okolností důležitých pro objasnění věci, jsou dány důvody pro uvalení koluzní vazby. Důležité jsou způsoby, jakými se obviněný může snažit mařit zjišťování skutkových okolností. Možnost vzniku nebezpečí koluzních důvodů je spojeno s konkrétní aktivitou obviněného, která má za následek maření závažných skutečností důležitých pro trestní řízení. Jedná se o situace, mající zásadní význam pro objasnění dané věci, jako např. plán poslat dopis svědkovi, vyzývající k tomu, aby svědek vypovídal křivě ve prospěch obviněného. Takové skutečnosti se zjišťují nejčastěji v rámci dokazování, ještě než dojde ke vzetí do vazby.⁷⁴ Předmětem koluzní vazby dle § 67 písm. b) TrŘ, je tedy důvodná obava, že bude obviněný:

- působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné,
- nebo bude jinak mařit vyšetřování a objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Co se týče obavy, že obviněný bude působit na svědky nebo spoluobviněné, tak zákon říká, že se tím rozumí nedovolené ovlivňování svědků, ať již přímé nebo zprostředkované, za účelem mařit objasňování skutečností, které jsou závažné pro trestní stíhání.⁷⁵ Nutno také přihlídnout k tomu, co konstatoval Ústavní soud ve svém nálezu, totiž, že : „... je zřejmé, že koluzní vazební důvod nemůže být dán tím, že je v rámci vyšetřování nutno ještě provést řadu důkazů nebo že obviněný vypovídal rozdílně od zjištěných skutečností, nýbrž pouze tím, že existují konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.”⁷⁶

Maření objasňování důležitých skutečností se však nemusí týkat jen působení na svědky a spoluobviněné, obviněný může mařit objasňování

⁷⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání.* Praha: C. H. Beck. 2007. s. 314 - 315

⁷⁵ Vicherek, R. *Koluzní důvod vazby.* *Epravo.cz (online) 2012 (cit. 24.03.2016).* Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky>

⁷⁶ *nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 432/01 ze dne 17. ledna 2002*

skutečností i jinak a to tím, že bude působit na znalce, bude pozměňovat, padělat nebo jinak nezákonně nakládat s listinnými a věcnými důkazy atd. Dále sem můžeme zařadit působení obviněného na osobu, která ještě ani nebyla orgánem činným v trestním řízení předvolána, která skutkové okolnosti důležité pro posouzení konkrétního případu vnímala svými smysly a můžeme tedy důvodně předpokládat, že bude jako svědek nebo jako spoluobviněný teprve orgánem činným v trestním řízení vyslechnuta. Koluzní důvody vazby může obviněný naplnit i v situaci, pokud bude působit na takovou osobu, která dosud nebyla ztotožněna, ale již po ní bylo vyhlášeno pátrání, a z toho důvodu ještě nemohla být předvolána nebo jí nemohlo být dosud sděleno obvinění.⁷⁷

Dle § 67 písm. b) TrŘ však nelze za maření považovat například nesplnění povinnosti podrobení se prohlídce těla podle § 114 odst. 1 TrŘ, strpět odběr krve či jiný potřebný úkon dle § 114 odst. 2 a další.⁷⁸

Konkrétní skutečnosti musí být dostatečně a rozumně odůvodněny a musí sloužit jako opodstatnění těchto obav. Pojem „konkrétní skutečnost“ se snažil vysvětlit Ústavní soud ve svém nálezu: „... o takovou konkrétní skutečnost jde nejen tehdy, jestliže obviněný sám svým jednáním zavedl příčinu k obavě z koluzního jednání, ale existuje-li určitá objektivní konstelace, zahrnující nejen osobu pachatele, ale všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, včetně stadia vyšetřování.“⁷⁹

Koluzní vazba má dle § 72a odst. 3 TrŘ zákonem stanovenou délku trvání maximálně tři měsíce. Existují výjimky, kdy je možné ponechat obviněného ve vazbě déle. Jsou to případy, kdy dojde ke zjištění, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Rozhodnutí o tom, zda obviněný v takovém případě bude ve vazbě ponechán, přísluší v přípravném řízení soudci na návrh státního zástupce a po podání obžaloby o tom rozhoduje soud. K tomu v praxi nedochází často, koluzní vazba má přísný režim a je zde minimální šance, že by obviněný ovlivňoval svědky.⁸⁰

⁷⁷ Vicherek, R. Koluzní důvod vazby. *Epravo.cz* (online) 2012 (cit. 24.03.2016). Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky>

⁷⁸ Šámal, P.. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 744

⁷⁹ *nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 207/99 ze dne 3. srpna 1999*

⁸⁰ Vicherek, R. *Důvody vazby*. *Trestní právo*, 9/2012. s. 20

4.1.3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ

Vazba předstižná se aplikuje v případech, kdy u obviněného vznikne důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, že dokoná trestný čin nebo že vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.⁸¹

Důvody pro které je možno uvalit předstižnou vazbu jsou uvedeny v § 67 písm. c) TrŘ taxativně. Musí tedy vzniknout důvodná obava, že:

- a) obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán,
- b) dokoná trestný čin, o který se pokusil,
- c) vykoná čin, který připravoval, nebo kterým hrozil.

U všech z těchto tří důvodů musí „*zjištěné skutečnosti nasvědčovat tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.*”⁸² Při rozhodování o uvalení předstižné vazby musí jít o komplex určitých indicií, které konkrétně naznačují trestné jednání. Důvody zakládající předstižnou vazbu musí být přítomny po celou dobu jejího trvání, v případě, že by tyto důvody pominuly, nelze v dalším trvání vazby pokračovat.⁸³

Zákonem č. 265/2001 Sb. došlo ke změně oproti předešlé úpravě a sice to, že tato novela zpřesnila, že důvodná obava musí spočívat v tom, že obviněný bude “opakovat trestnou činnost”⁸⁴ pro niž je stíhán, že se pokusí trestný čin, o nějž se pokusil dokonat, nebo se rozhodně trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, vykonat.⁸⁵ K otázce “opakování” a “pokračování” v trestné činnosti se ve svém nálezu vyjádřil i ústavní soud, když uvedl, že: „... je třeba poukázat na to, že zákon č. 265/2001 Sb., kterým byl rozsáhle novelizován trestní řád, změnil v § 67 písm. c) pojem “pokračování v trestné činnosti” na “opakování trestné činnosti”, tzn. že opakováním trestného činu se míní opakování téhož trestného činu nebo spáchání trestného činu téže povahy; pokračování ve stíhaném trestném činu nebo udržování protiprávního stavu vyvolaného stíhaným trestným činem je proto vyloučeno vzhledem k § 12 odst. 11 trestního

⁸¹ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 422*

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 67 (dovětek)

⁸³ Bouda, Z. *Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům. Trestní právo, 12/2009. s. 20*

⁸⁴ podle JUDr. Vantucha je opakování trestné činnosti: „opakování nejen téhož trestného činu, nýbrž i spáchání trestného činu téže povahy.“

⁸⁵ Vantuch, P. *Obhajoba obviněného. 2. dopl. a přepr. vydání, Praha: C. H. Beck. 2002. s. 212*

řádu. ... v rámci důvodu vazby předstižné se pojem "opakování trestné činnosti" může vztahovat jen na tu trestnou činnost, pro kterou je obviněný stíhán a nelze proto pod § 67 písm. c) trestního řádu subsumovat opakování jakékoli trestné činnosti. Důvodem předstižné vazby tak nemůže být toliko obecně pojaté nebezpečí z opakování blíže neurčené trestné činnosti."⁸⁶

Pokud se jedná o obavu, že obviněný vykoná trestný čin, kterým hrozil, je vlastně vyhrožování samo o sobě trestným činem, samostatně stíhatelným. Jedná se např. o trestný čin vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 trestního zákona (dále jen „TrZ“), dále vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 TrZ nebo nebezpečné vyhrožování dle § 353 TrZ.

Předstižnou vazbu je možné nahradit dle § 73 TrŘ zárukou zájmového sdružení občanů, dohledem probačního úředníka, písemným slibem obviněného a dále peněžitou zárukou dle § 73a TrŘ.⁸⁷ Předstižnou vazbu však nelze nahradit peněžitou zárukou, v případě že se obviněný dopustil jednoho z trestných činů, které jsou taxativně vyjmenované v § 73a odst. 1 TrŘ.

4.2. Rozhodování o vzetí do vazby

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., pojala rozhodování o vazbě v širším slova smyslu, než jen jako rozhodování o vzetí do vazby. Řadíme sem tedy i ostatní úkony, které s vazbou souvisejí:

- rozhodnutí soudu, v přípravném řízení soudce, o vzetí obviněného do vazby dle § 68 TrŘ,
- rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby na svobodu dle § 72, § 192 a § 314c odst. 4 TrŘ,
- žádost obviněného o propuštění na svobodu dle § 71a TrŘ,
- rozhodnutí o dalším trvání vazby nebo zamítnutí návrhu na prodloužení vazby dle § 71 odst. 1 TrŘ,
- rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě dle § 192, § 314c odst. 4 TrŘ,
- rozhodnutí o ponechání obviněného na svobodě vzhledem k přijetí nabídnuté záruky, slibu, přijetí peněžité záruky nebo nahrazení vazby dohledem probačního úředníka,

⁸⁶ *nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. května 2006*

⁸⁷ *Šámal, P. Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 746*

- rozhodnutí, že peněžitá záruka připadá státu dle § 73a odst. 4 TrŘ a další.⁸⁸

4.2.1. Orgány rozhodující o vazbě

O vzetí obviněného do vazby rozhoduje dle § 73b TrŘ soud a v přípravném řízení rozhoduje soudce na návrh státního zástupce. Tato úprava je aplikací čl. 8. odst. 5 LZPS, který stanovuje podmínky, že vzít obviněného do vazby lze pouze z důvodů stanovených zákonem a pouze na dobu, kterou zákon stanoví, na základě rozhodnutí soudu. Toto ustanovení je rovněž přímou aplikací čl. 5 odst. 1 písm. c) odst. 2 a 3 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „EÚLP“). V současné době již nepřichází v úvahu, aby o vzetí obviněného do vazby rozhodoval státní zástupce, jak tomu bylo dříve.⁸⁹ Jedná-li se o rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby na svobodu, je oprávněn, a to i bez žádosti, v přípravném řízení rozhodnout státní zástupce. Státní zástupce rovněž může rozhodnout o propuštění z vazby.⁹⁰

4.2.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby

Rozhodnutí o vzetí do vazby činí soud. V přípravném řízení tak činí soudce na návrh státního zástupce. Rozhodnutím o vazbě rozumíme i případy, kdy se jedná o rozhodnutí, že obviněný, který byl zadržen a s návrhem na vzetí do vazby odevzdán soudci, bude propuštěn. Pokud jde o stádia řízení, kdy může být osoba vzata do vazby, rozlišujeme uvalení vazby v přípravném řízení, nebo až v řízení před soudem.

Jak v případě přípravného řízení, tak i v řízení před soudem platí, že pokud se vede řízení ve kterém má být obviněný vzat do vazby, musí být takové rozhodnutí vždy náležitě odůvodněno.⁹¹ To zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že čin má všechny znaky trestného činu, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, musí soudce důkladně přezkoumat. Poté své právní úvahy musí zhmotnit v odůvodnění usnesení o vzetí do vazby, proti kterému je přípustná

⁸⁸ Šámal, P., Růžička, M., Novotný, F., Doucha, J. *Přípravné řízení trestní. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1997. s. 820*

⁸⁹ Růžička, M., Zetulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 441 - 442*

⁹⁰ Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vyd. podle stavu k 1.1.2010. Praha: Leges. 2009. s. 597*

⁹¹ *nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze dne 20. listopadu 2000*

stížnost, nemající odkladný účinek, až na výjimky uvedené v § 74 odst. 2 TrŘ. Jelikož u vzetí do vazby se jedná o vážný zásah do osobní svobody, má trestní řád pojistky i proti situaci, kdy soudce v zákonné lhůtě 24 hodin od doručení návrhu na vzetí do vazby nerozhodne. Trestní řád pamatuje na tuto situaci tak, že § 77 odst. 2 jasně stanoví, že obviněný musí být v takovém případě propuštěn na svobodu. Může nastat i situace, kdy soud nebo soudce rozhodnou o vzetí do vazby v zákonné lhůtě, ale nestačí rozhodnutí oznámit obviněnému. I zde musí dojít k propuštění obviněného.

4.2.3. Rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení

V přípravném řízení je prvním orgánem činným v trestním řízení zabývajícím se tím, zda jsou dány důvody vazby, policejní orgán. Pokud je shledá, podá příslušnému státnímu zástupci podnět k podání návrhu na vzetí obviněného do vazby soudem. Již v tomto podnětu musí policejní orgán uvést důvody, které jej vedly k podání podnětu. I pro něj totiž platí ustanovení § 67 TrŘ. Policejní orgán tak musí učinit bez odkladu, aby bylo možné dodržet lhůtu 48 hodin od zadržení obviněného po podání návrhu na vzetí obviněného do vazby soudem ze strany státního zástupce.

I státní zástupce má povinnost přezkoumat existenci vazebních důvodů uvedených v § 67 TrŘ a odůvodnit v návrhu, zda se jedná o důvod uvedený v písm. a), b) nebo c) tohoto ustanovení, stejně jako musí uvést, jakými konkrétními skutečnostmi je odůvodňuje. Samozřejmě v rámci posuzování existence vazebních důvodů musí vzít v potaz i okolnosti, které vylučují vzetí obviněného do vazby podle § 68 odst. 2 TrŘ, jakož i okolnosti, které prolamují tento zákaz. Jde o podmínky uvedené v § 68 odst. 3 TrŘ. Nevyhne se v konečném důsledku ani přezkoumání, zda nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Jestliže dojde k závěru o existenci okolností odůvodňujících vzetí obviněného do vazby, podá příslušnému soudu návrh na vzetí do vazby. Takovýto návrh může státní zástupce podat pouze ohledně osoby, jenž byla zadržena jako obviněný dle § 75 TrŘ.⁹² Návrh státního zástupce na vzetí do vazby musí obsahovat zejména:

⁹² Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 449 - 450*

- a) „osobní údaje obviněného,
- b) stručný popis skutkových zjištění včetně uvedení skutečností, z nichž plynou důvody, pro které došlo k zadržení,
- c) trestný čin, pro který je obviněný stíhán, a to jeho zákonným jmenováním i číselným označením,
- d) zdůvodnění, které konkrétní skutečnosti ve smyslu § 68 odst. 3 TrŘ umožňují vzetí obviněného do vazby i při trestním stíhání pro trestné činy uvedené v § 68 odst. 2 TrŘ, což platí i v případech, kdy je již v této době zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody,
- e) důvody vazby uvedené jejich zákonným pojmenováním, včetně číselného označení příslušného ustanovení trestního řádu,
- f) stručné zhodnocení provedených důkazů, z něhož vyplývá, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a jaké konkrétní takto zjištěné skutečnosti odůvodňují důvody vazby uvedené v návrhu,
- g) zdůvodnění, proč s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením,
- h) dobu zadržení s uvedením dne a hodiny zadržení a ustanovení trestního řádu, podle něhož k zadržení došlo,
- i) má-li obviněný obhájce, jméno a sídlo obhájce,
- j) osobní údaje spoluobviněných, kteří se již nacházejí ve vazbě
- k) další důležité skutečnosti, týkající se osoby obviněného, ke kterým bude nutno přihlédnout v průběhu výkonu zadržení a případné vazby, zejména okolnosti důležité pro zabezpečení řádného výkonu ostrahy obviněného.“⁹³

Dle § 26 TrŘ následně o návrhu rozhoduje okresní soud, v jehož obvodě státní zástupce, který návrh podal, působí. Pokud soudce akceptuje důvody vazby, rozhodne o vzetí obviněného do vazby a to ve lhůtě 24 hodin od doručení návrhu

⁹³ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 451 - 452

státního zástupce, nebo také o jeho propuštění na svobodu (§ 77 odst. 2 TrŘ).⁹⁴ V rámci této lhůty musí soudce zadrženou osobu také vyslechnout, přičemž účast státního zástupce není povinná. Má-li obviněný obhájce, ten se o konání výslechu obviněného pouze vyrozumí.

4.2.4. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu projednání věci před soudem

Vzetí do vazby v řízení před soudem přísluší v zásadě senátu, což se odvíjí od ustanovení § 2 odst. 9 TrŘ. Toto ustanovení ovšem pamatuje i na situaci, kdy rozhoduje samosoudce. Děje se tak v případě, že se jedná o řízení podle Oddílu pátého, Hlavy dvacáté trestního řádu. Zde je upraveno řízení před samosoudcem. Co se vazby týče, má samosoudce stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda. Rozhoduje však o vazbě pouze v případech, kdy koná podle § 314a odst. 1 TrŘ řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, nebo podle § 314b a násl. TrŘ zkrácené přípravné řízení, resp. zjednodušené přípravné řízení.

4.3. Vyrozumění o vzetí do vazby

Úpravu vyrozumění o vazbě obsahuje § 70 TrŘ, ze kterého plyne, že:

- o vzetí do vazby musí být bez zbytečných průtahů vyrozuměn některý rodinný příslušník obviněného nebo jiná fyzická osoba, když u ní obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, jakož i zaměstnavatel obviněného, to ovšem neplatí, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, ledaže jde o vyrozumění rodinného příslušníka mladistvého,
- o vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je nutné vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka,
- o vzetí cizince do vazby a o jeho propuštění z vazby se vyrozumí též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem, pokud o to cizinec požádá, nestanoví-li jinak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Pro vzetí do vazby je rozhodný okamžik, kdy je obviněnému nebo i dalším

⁹⁴ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. ledna 1994, sp. zn. 4 To 43/94

osobám oznámeno rozhodnutí o vzetí do vazby. Vyrozumívání přísluší v přípravném řízení soudci, popřípadě předsedovi senátu nebo samosoudci, jedná-li se o řízení před soudem. Je také možné, aby dle pokynů provedl vyrozumění vedoucí soudní kanceláře. Je zcela vyloučeno, aby takovéto vyrozumění provedl obhájce, státní zástupce nebo např. policejní orgán. Osoby, které mají být vyrozuměny o vzetí obviněného do vazby, se zjišťují při výslechu. Obviněný má právo odepřít výpověď, i přes to ale zde zůstává povinnost opatřit nezbytné údaje k vyrozumění, výjimkou je, když obviněný s vyrozuměním nesouhlasí. Novela č. 265/2001 Sb. stanovila, že obviněný má právo vyslovit nesouhlas s vyrozuměním rodinného příslušníka a zaměstnavatele. Vysloveným nesouhlasem obviněného je soud vázán, výjimka je ovšem dána v případech, kdy se jedná mladistvého obviněného a jeho rodinného příslušníka.⁹⁵

Co se týče obviněného příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je nutno vždy vyrozumět jeho náčelníka nebo velitele a to bez ohledu na to, zda obviněný s vyrozuměním souhlasí či nikoliv.

Jde-li o obviněného cizince, má soud povinnost vyrozumět konzulární úřad toho státu, jehož je cizinec státním občanem. Poté soud informuje už jen příslušný zastupitelský úřad, tomu pošle opis usnesení o vzetí obviněného do vazby a dále údaje o obhájci obviněného. Tyto informační povinnosti je třeba činit bez průtahů. Na základě konzulárních úmluv je stanovena lhůta 3 – 10 dnů. Mezi státem, jehož je obviněný státním občanem a Českou republikou může být uzavřena konzulární úmluva, která otázku vyrozumívání upravuje. Pokud takováto dvoustranná konzulární úmluva není uzavřena, postupuje se dle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích. Ta stanovuje, že zastupitelský úřad státu, jehož je obviněný státním občanem, je informován o vzetí obviněného do vazby, jen pokud o to požádá. Nutné je také poučení obviněného, že má právo spojit se zastupitelským úřadem svého státu.⁹⁶

Dále je ještě nutné zmínit § 70a TrŘ, který upravuje vyrozumění věznice o vzetí obviněného do vazby. V tomto ustanovení je zakotvena oznamovací povinnost orgánů činných v trestním řízení vůči věznicí. Tyto údaje vazební věznice potřebuje k plnění řady svých povinností, které jí plynou ze zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (dále jen „VýkV“). V určitých případech je

⁹⁵ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 461*

⁹⁶ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 462*

podmínka vyrozumění splněna už jen doručením příslušného usnesení nebo příkazu. Dle § 70a odst. 1 TrŘ se tedy věznice vyrozumívá o:

- a) vzetí obviněného do vazby,
- b) změně důvodů vazby,
- c) rozhodnutí o dalším trvání vazby,
- d) rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby,
- e) zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně,
- f) jménu, příjmení a adrese obhájce, který obviněného zastupuje,
- g) osobních údajích spoluobviněného, pokud se nachází ve vazbě,
- h) postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení,
- i) podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo o pravomocném rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

4.4. Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., přinesla od 01.01.2002 zásadní změnu. Dosavadní dikce zákona, konkrétně ustanovení § 71 a násl., byla podstatným způsobem přepracována, když nově byl kladen důraz na pravidelné přezkoumávání důvodů trvání vazby, a to jak státním zástupcem v přípravném řízení, tak soudem v řízení soudním. Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. říká: „... i v zájmu zrychlení přípravného řízení se navrhuje rozšířit oprávnění státního zástupce na veškeré rozhodování o vazbě v přípravném řízení - s výjimkou rozhodování o vzetí obviněného do vazby. Proti rozhodnutí státního zástupce bude přípustná stížnost, o níž bude rozhodovat soud, v jehož obvodu státní zástupce působí. Uvedený princip je v souladu jak s Evropskou úmluvou o ochraně základních práv a občanských svobod, tak i s ústavním pořádkem České republiky. Při zachování dvouinstančnosti rozhodování o trvání vazby se v zájmu zrychlení řízení navrhuje stávající model rozhodování o prodloužení vazby zaměnit za obligatorní rozhodování o dalším trvání vazby a přesunout rozhodovací pravomoc z vrchního a nejvyššího soudu na soud, resp. státního

*zástupce, který vede řízení.*⁹⁷

Státní zástupce tak získal pravomoc, která byla zároveň zákonnou povinností, že musel rozhodnout o dalším trvání vazby, pokud doba jejího trvání v přípravném řízení dosáhne tří měsíců, a to do pěti pracovních dnů od uplynutí této doby, kdy tento rozhodovací proces v sobě nutně obsahoval i přezkoumání důvodů trvání vazby. Stejně tak musel státní zástupce rozhodnout, že se obviněný ponechává ve vazbě, nebo se propouští na svobodu, pokud uplynula lhůta tří měsíců od právní moci předchozího rozhodnutí. Státní zástupce mohl rovněž rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Tyto pravomoci byly státnímu zástupci odejmuty, neboť novelou trestního řádu č. 459/2011 Sb., účinnou od 01.01.2012 činí rozhodnutí o dalším trvání vazby v přípravném řízení soud na návrh státního zástupce, a tak je tomu doposud. Důvod spočíval ve zhodnocení praktických zkušeností s dopadem novely zákona č. 265/2001 Sb., přičemž se ukázalo, že hlavním důvodem přijetí novely byla snaha zrychlit vazební řízení. Proto i důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb. uvádí: „*Jako jeden z hlavních faktorů ovlivňující negativně délku řízení a vedoucí k neefektivní zátěži státních zástupců a soudů byla označena určitá duplicita právní úpravy – tj. částečné překrývání se rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby a obligatorního přezkumu vazby v zákonných lhůtách podle §71 odst. 1 TrŘ. Jako značný problém s negativním dopadem na délku řízení je uváděno opakované podávání žádostí obviněných o propuštění z vazby (u většiny soudů došlo k výraznému nárůstu), o kterých je soud povinen rozhodovat, a to za paralelní obligatorní povinnosti soudu a v přípravném řízení státního zástupce rozhodnout v příslušné lhůtě o dalším trvání vazby obviněného. Značný počet vazebních přezkumů u téhož obviněného vede k cirkulaci spisů mezi státními zástupci a soudy prvního a druhého stupně, což zpomaluje celkový průběh vazebního řízení, zejména ve skupinových věcech a v konečném důsledku je to i v neprospěch obviněného, neboť se tím prodlužuje délka vazebního řízení, ale i délka trestního řízení jako takového, neboť orgány činné v trestním řízení se*

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., i trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. (online). (cit. 07.03.2016). Dostupné na WWW: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=265&r=2001>

namísto věci samé věnují vazbě.”⁹⁸ Současná právní úprava rozeznává tři varianty, kdy je přezkoumáváno trvání důvodů vazby. Děje se tak jednak při rozhodování o stížnosti obviněného proti rozhodnutí o vazbě, jednak při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby a nakonec při přezkoumávání trvání důvodů vazby z úřední povinnosti.

4.4.1. Přezkoumávání trvání důvodů vazby v rámci stížnosti podané obviněným proti rozhodnutí o vazbě

Ustanovení § 74 odst. 1 TrŘ upravuje přípustnost stížnosti proti rozhodnutí o vazbě. Toto ustanovení zároveň pozitivně vymezuje, která rozhodnutí o vazbě to jsou, když za taková považuje rozhodnutí uvedená v §§ 68, 69, 71, 71a, 72, 72a odst. 3, §73 a 73a TrŘ.

Proti takovému rozhodnutí mohou stížnost podat obviněný, státní zástupce, osoby označené v § 142 odst. 2 TrŘ, avšak pouze ve prospěch obviněného a osoba, která se souhlasem obviněného složila peněžitou zárukou.⁹⁹ Stížnosti stran proti rozhodnutí o vazbě je přiznán odkladný účinek pouze proti rozhodnutí o případnutí peněžité záruky státu, nebo u stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Pouze pokud státní zástupce byl při vyhlášení tohoto rozhodnutí přítomen, nastává odkladný účinek jeho stížnosti, pokud jí podal bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí.

Naopak stížnost proti rozhodnutí o vazbě není přípustná, jestliže o vazbě rozhodl Nejvyšší soud a nebo jestliže jde již o druhostupňové rozhodnutí o stížnosti.¹⁰⁰

⁹⁸ *Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Dostupné na WWW: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-radu-cislo-4592011-sb/2>*

⁹⁹ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 955*

¹⁰⁰ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 954*

4.4.2. Přezkoumávání trvání důvodů vazby z podnětu žádosti o propuštění z vazby podané obviněným

Kdykoliv po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby může obviněný žádat o propuštění z vazby. Jako žádost o propuštění z vazby je považován i návrh obviněného na přijetí jednoho z opatření, které nahrazují vazbu. O žádosti obviněného musí být rozhodnuto bezodkladně. V případě zamítnutí žádosti, je možné, aby ji obviněný podal znovu, ale až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, na základě kterého byla žádost o propuštění z vazby zamítnuta, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby. To vše dle zákonného ustanovení §71a TrŘ. Toto ustanovení v pozitivním slova smyslu chápeme tak, že se vztahuje na celé trestní stíhání, včetně řízení v trestních věcech mladistvých, neboť zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, nezná speciální ustanovení, proto také stanoví v § 1 odst. 3, že: „*pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů*“.¹⁰¹

Naopak nelze podle něj postupovat v případě průvozu osoby pro účely trestního řízení podle § 104 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních i na vazbu při dočasném převzetí osoby z ciziny podle § 69 téhož zákona. To proto, že to tento zákon vysloveně vylučuje.

I v případě žádosti o propuštění z vazby platí, že obviněný má právo být slyšen, aby se mohl osobně vyjádřit k dalšímu trvání vazby. Na to pamatují ustanovení o vazebním zasedání, soud je povinen vyhovět, ovšem ne vždy, existují výjimky, pokud obviněný následně odmítl zúčastnit se vazebního zasedání, obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě, zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech nebo se obviněný se propouští z vazby.¹⁰²

Postup při rozhodování o žádostech obviněného o propuštění z vazby na svobodu je upraven v § 73b a násl. TrŘ. O žádosti obviněného o propuštění z vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Nevyhoví-li státní

¹⁰¹ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

¹⁰² Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 480 - 481

zástupce žádosti o propuštění z vazby, je povinen ji nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudci; o tomto postupu vyrozumí obviněného. U pětidenní lhůty se jedná o pořádkovou lhůtu, není s jejím nedodržením spojena povinnost propustit obviněného z vazby na svobodu, ovšem překročení by mělo být jen zcela výjimečné.

4.4.3. Přezkoumávání trvání důvodů vazby z úřední povinnosti

Z ustanovení § 71 odst. 1 TrŘ vyplývá, že orgány činné v trestním řízení mají povinnost průběžně zkoumat, jestli u obviněného stále trvají důvody vazby, jestli nedošlo k jejich změně a zda nepřipadá v úvahu nahradit vazbu některým z opatření, jež jsou uvedena v § 73 a 73a TrŘ.

Tato povinnost se vztahuje na všechny orgány činné v trestním řízení. Týká se tedy i policejního orgánu, který koná vyšetřování, dále platí i pro státního zástupce.¹⁰³

Tyto orgány musí také brát v potaz, jestli to, že se obviněný ponechává ve vazbě, skutečně vyžaduje obtížnost dané věci nebo jiné důvody závažného charakteru, pro něž trestní stíhání nelze skončit, a také to zda by mohlo být zmařeno nebo ztíženo dosažení účelu trestního stíhání, pokud by se obviněný z vazby propustil (§ 71 odst. 1 TrŘ).

V přípravném řízení tak činí soudce pouze v případech, kdy jde o rozhodování o:

- a) žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu,
- b) návrhu státního zástupce na rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě,
- c) změně důvodů vazby, pokud byl shledán nový důvod vazby, nebo stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě.

V ustanovení § 71 odst. 2 TrŘ nalezneme výčet případů, kdy musí být obviněný neprodleně z vazby propuštěn a to:

- a) pominul-li důvod vazby, nebo

¹⁰³ Šámal, P., Růžička, M., Novotný, F., Doucha, J. Přípravné řízení trestní. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1997. s. 808

- b) vzhledem k osobě obviněného a k povaze závažnosti věci je zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4.

4.5. Nejvyšší přípustná doba trvání vazby

Nejvyšší přípustná doba trvání vazby je velice zásadní procesní otázkou. Stěžejní je, aby vazba trvala jen po nezbytně nutnou dobu, s ohledem na konkrétní skutečnosti a trestný čin.

Úpravu nejvyšší přípustné doby trvání vazby nalezneme v § 72a odst. 1 TrŘ, zde jsou z hlediska typové závažnosti trestných činů rozděleny doby trvání vazby. Celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,¹⁰⁴
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,¹⁰⁵
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,¹⁰⁶
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.¹⁰⁷

Z této doby připadá jedna třetina na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. V přípravném řízení tak může doba trvání vazby činit až čtyři, osm, dvanáct a šestnáct měsíců, a v řízení před soudem to bude dvojnásobek, tedy osm, šestnáct, dvacet čtyři a třicet dva měsíců.

Do vazby nelze vzít obviněného, i přes to, že je zde existence vazebního důvodu, pokud již ohledně dané věci ve vazbě byl a již byla naplněna nejvyšší přípustná doba trvání vazby. Jestliže je řízení společně vedeno pro dva nebo více trestných činů, pro určení nejvyšší přípustné doby trvání vazby je zásadní a rozhodující čin, který je nejpřísněji trestný. Musí se k němu ale samozřejmě vztahovat některý z důvodů pro vzetí do vazby.¹⁰⁸

V § 72a odst. 3 TrŘ nalezneme úpravu týkající se nejvyšší přípustné doby trvání koluzní vazby (dle § 67 písm. b) TrŘ). U koluzní vazby je doba trvání vazby omezena zákonem, když může trvat nejdéle tři měsíce. Nejpozději poslední den této lhůty musí být obviněný propuštěn na svobodu, pokud současně není

¹⁰⁴ přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (§ 14 odst. 2 TrZ)

¹⁰⁵ zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny (§ 14 odst. 3 TrZ)

¹⁰⁶ zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let (§ 14 odst. 3 TrZ)

¹⁰⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 72a

¹⁰⁸ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 511 - 513

ve vazbě i z jiného důvodu. Pokud bude zjištěno, že obviněný již působil na spoluobviněné či na svědky nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu tří měsíců v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud.

Tyto lhůty jsou počítané od doby, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného.¹⁰⁹

4.6. Vazební zasedání

Institut vazebního zasedání je součástí našeho trestního řádu relativně krátkou dobu. Jedná se o novinku zavedenou novelou č. 459/2011 Sb., jako reakce na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně nálezu Pl. ÚS 45/04 ze dne 22.03.2005, kterým byla zrušena ustanovení § 242 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. Základním cílem vazebního zasedání je, aby právo obviněného být slyšen, bylo zajištěno.

Zákonnou úpravu vazebního zasedání nalezneme v § 73d až § 73g TrŘ. Trestní řád upřednostňuje v ustanovení § 73d odst. 1, aby se o vazbě rozhodovalo v hlavním líčení či veřejném zasedání, jehož je obviněný účastníkem, s přihlédnutím ke stanoveným lhůtám. V případě, kdy podle § 73d odst. 2 TrŘ soud rozhoduje o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení či veřejné zasedání, nebo činí rozhodnutí o vzetí do vazby v přípravném řízení soudce, rozhoduje se vždy ve vazebním zasedání. Nejedná-li se ani o případ uvedený v odstavci 1 nebo 2, pak o konání vazebního zasedání podle § 73d odst. 3 TrŘ musí obviněný výslovně požádat, nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. I když o konání vazebního zasedání obviněný výslovně požádá, není třeba jej konat, pokud se jej obviněný následně odmítl zúčastnit, byl k vazbě slyšen v posledních šesti týdnech a neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě nebo jeho zdravotní stav neumožňuje jeho výslech, nebo se propouští obviněný z vazby.

Ustanovení § 73e upravuje přípravu vazebního zasedání. Předseda senátu

¹⁰⁹ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 854.

(v přípravném řízení soudce) nechá obviněného předvolat nebo předvést k vazebnímu zasedání a současně o této skutečnosti vyrozumí obhájce obviněného a státního zástupce. Dobu konání též stanoví předseda senátu (v přípravném řízení soudce) s přihlédnutím k tomu, aby se obhájce a státní zástupce mohli zasedání zúčastnit a zároveň byly dodrženy stanovené lhůty pro rozhodnutí o vazbě.

Výčet osob, které se účastní vazebního zasedání upravuje § 73f TrŘ, ze kterého se dozvíme, že vazební zasedání je konáno v řízení před soudem za přítomnosti všech členů senátu a dále musí být přítomen obviněný (ačkoliv lze jeho účast zajistit prostřednictvím videokonferenčního zařízení). Není zde nutná účast obhájce ani státního zástupce. Veřejnost je vyloučena. Ačkoliv je zásada veřejnosti řízení i zásadou ústavní a lze v ní shledat určitou záruku zákonnosti a férovosti trestního procesu, dle JUDr. Vávry vyloučení veřejnosti : „*představuje spíš jakýsi předpoklad pro rychlejší a klidnější průběh rozhodování o vazbě, jehož nedodržení rozhodně neznamená, že by soud jakkoli porušil práva obviněného či jinak znehodnocoval průběh úkonu nebo by mělo vliv na jeho výsledek, tedy konečné rozhodnutí.*”¹¹⁰

V ustanovení § 73g TrŘ nalezneme samotnou úpravu průběhu vazebního zasedání. Vazební zasedání začíná sdělením projednávané věci předsedou senátu (soudce, jedná-li se o přípravné řízení), který dále provede kontrolu osob, jež se k zasedání dostavily nebo byly předvolány či vyrozuměny. Poté předseda senátu nebo jiný určený člen senátu přednese zprávu o stavu dané věci, tedy konkrétní problematiku, která má být řešena a v návaznosti na to přednese státní zástupce návrh, k němuž se pak obviněný nebo obhájce vyjádří, nebo obviněný a obhájce přednese žádost o propuštění z vazby a následuje vyjádření státního zástupce. Poté přichází na řadu výslech obviněného, který je oprávněn provést pouze předseda senátu (v přípravném řízení soudce). Při výslechu se obviněný vyjádří ke všem podstatným okolnostem, důležitým pro rozhodnutí o vazbě. Výslech obviněného je zde klíčovým momentem a je v něm realizováno právo obviněného na osobní slyšení před rozhodnutím o vazbě. Teprve po skončení výslechu obviněného předsedou senátu (soudcem), tento udělí slovo státnímu zástupci a obhájci, aby kladl otázky obviněnému. Možnost provedení důkazů není ve vazebním zasedání vyloučena, a použijí se zde ustanovení o dokazování

¹¹⁰ Vávra, L. *Veřejnost na vazebním zasedání!?*. Pravniprostor.cz (online). 2015 (cit. 01.03.2016). Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>

v hlavním líčení s možností určitých odchylek. Na samotném konci vazebního zasedání vyzve předseda senátu (soudce) státního zástupce, obviněného a obhájce k přednesení závěrečných návrhů. Pořadí přednesu závěrečných řečí určí předseda senátu. Po závěrečných řečech přichází na řadu samotné vyhlášení rozhodnutí o vazbě, které vyhlásí předseda senátu (v přípravném řízení soudce). Rozhodnutí o vazbě má většinou podobu usnesení.¹¹¹

4.7. Vazba mladistvého

Dne 01.01.2004 se stal účinným zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Z ustanovení § 291 TrŘ se dozvíme, že řízení ve věcech mladistvých upravuje právě tento zvláštní zákon a v případě, že není zvláštním zákonem stanoveno jinak, bude postupováno podle zákona č. 141/1961 Sb., tedy trestního řádu.

Vazba má na mladistvého velmi nepříznivý vliv zejména proto, že tělesný a duševní vývoj mladistvého ještě není dokončen. I z toho důvodu působí negativní vlivy vazby na mladistvého intenzivněji než je tomu u dospělých osob a také mohou způsobit horší a trvalejší následky. U mladistvých pachatelů je zpřísněno rozhodování o vazbě a orgány, které o ní rozhodují, musí pečlivě zkoumat, zda vzetí do vazby nelze nahradit jiným opatřením. Nestačí zde pouze samotné zjištění vazebních důvodů, které by u dospělé osoby byly samy o sobě důvodem pro vzetí do vazby.¹¹²

Vazbu mladistvých nalezneme upravenou v § 46 až § 50 ZSM. Z ustanovení § 46 odst. 1 ZSM se dozvíme, kdy může být mladistvý vzat do vazby, a sice pouze v případě, že nelze účelu vazby dosáhnout jinak. Dále § 46 ZSM ve svém druhém odstavci stanovuje, že je nutné po zadržení, zatčení nebo vzetí mladistvého do vazby bezodkladně vyzvat zákonného zástupce mladistvého, popř. jeho zaměstnavatele a také středisko Probační a mediační služby dle příslušnosti a také orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Ve většině případů se soud obrací také na orgán pověřený péčí o mládež, a to z toho důvodu, aby tento orgán provedl šetření, na základě kterého určí

¹¹¹ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 945 - 950

¹¹² Mandák, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis. 1975. s. 200 - 203

rozumový a mravní vývoj mladistvého, jeho poměry, prostředí, ze kterého pochází, jeho povahu a chování před a po spáchání provinění. Takto zjištěné skutečnosti jsou velmi důležité pro správné zvolení prostředků vhodných pro nápravu mladistvého.¹¹³

Dle § 4 ZSM soudnictví ve věcech mládeže vykonávají soudy pro mládež. Soudem pro mládež se dle § 2 odst. 2 písm. d) ZSM rozumí zvláštní senát a nebo v případech stanovených zákonem předseda takového senátu nebo samosoudce okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu.

Stejně jako je tomu u dospělého obviněného, i u mladistvého obviněného se užije omezení dle § 68 odst. 2 TrŘ, kde zákon stanovuje, že nelze vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslné provinění, na které je stanoveno trestní opatření odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující dvě léta, nebo pro provinění spáchané z nedbalosti, na něž zákon stanovuje trestní opatření odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby, která nepřevyšuje tři léta. Dále i u mladistvého platí, že výše uvedená omezení se nepoužijí v případě, jestliže obviněný uprchl, skrývá se, je neznámé totožnosti atd. (dle § 68 odst. 3 TrŘ).

Odlišně od obecné úpravy je také upraveno trvání vazby ve věcech mladistvých. Úpravu nalezneme v § 47 ZSM, kde je v odst. 1 stanoveno, že vazba mladistvého může trvat nanejvýš dva měsíce, pokud by se jednalo o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle šest měsíců. Poté, co dojde k uplynutí této doby, může být vazba prodloužena pouze ve výjimečných případech až o další dva měsíce. Jednalo-li by se o řízení o zvlášť závažném provinění, může být prodloužena až o dalších šest měsíců. Takto prodloužena může být vazba pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež. Musí však být splněny podmínky - pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů nebylo možné skončit trestní stíhání v této lhůtě a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. O prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce. Návrh na prodloužení lhůty je povinen doručit státní zástupce soudu nejpozději 15 dnů před skončením lhůty. V řízení před soudem rozhodování přísluší soudci soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat,

¹¹³Bajcura, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. GRADA Publishing, spol. s r. o. 1999. s. 72

nebo který věc již projednává. Návrh na prodloužení lhůty vazby je povinen předseda senátu doručit nadřízenému soudu pro mládež nejpozději 15 dnů před skončením lhůty. Pokud nejsou návrhy tímto způsobem doručeny, musí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce propustit mladistvého na svobodu nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno. Pokud je obviněný z vazby propuštěn, je dle § 47 odst. 7 ZSM možné nařídít dohled probačního úředníka. Ten může trvat až do skončení trestního stíhání mladistvého.

Co se týče nahrazení vazby mladistvých, tak stejně jako u dospělých lze vazbu nahradit dle § 49 odst. 1 a 2 zárukou, dohledem, slibem a peněžitou zárukou. Určitým specifikem je zde nahrazení vazby umístěním v péči důvěryhodné osoby. Toto nahrazení lze použít výlučně jen u mladistvých. Podrobně se nahrazením vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby zabývá § 50 ZSM. V případě, kdy jsou důvody pro vzetí do vazby, může být mladistvý svěřen do péče důvěryhodné osoby, pokud:

- a) taková osoba prokáže, že je schopna a ochotna pečovat o mladistvého a dohlížet na něj a písemně se zaváže k tomu, že za něj převezme odpovědnost,
- b) mladistvý se svěřením do péče důvěryhodné osoby souhlasí a musí se písemně zavázat k tomu, že splní všechny podmínky, které mu soud pro mládež stanoví a že se podle dohodnutých podmínek bude chovat.¹¹⁴

Ustanovení § 50 odst. 2 ZSM dále stanovuje, že pokud důvěryhodná osoba nebo mladistvý nedostojí svým závazkům, orgán rozhodující o vazbě na návrh důvěryhodné osoby, mladistvého nebo i bez návrhu rozhodne o:

- a) zproštění závazků mladistvého nebo důvěryhodné osoby, ke kterým se zavázaly dle odst. 1, a
- b) v návaznosti na to určí jinou důvěryhodnou osobu, přijme jiné opatření, rozhodně o vazbě nebo vydá příkaz k zatčení.

¹¹⁴ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 554*

5. Prostředky nahrazující vazbu

Vazba je výjimečným opatřením, a při jejím ukládání je třeba dbát především zásady zdrženlivosti a přiměřenosti. Užije se jí jen tehdy, pokud jejího účelu nelze dosáhnout jiným, mírnějším opatřením.

Po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb., nalezneme v § 73 a § 73a TrŘ opatření nahrazující vazbu, a sice:

- a) záruku zájmového sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1 TrŘ nebo důvěryhodné osoby dle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ,
- b) písemný slib obviněného, že povede řádný život dle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ,
- c) dohled probačního úředníka dle § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ,
- d) předběžné opatření dle § 73 odst. 1 písm. d) TrŘ,
- e) a dále dle § 73a TrŘ, je možné vazbu také nahradit peněžitou zárukou.

Všechna tato opatření zajišťují přítomnost obviněného před soudem a zabraňují mu jednat tak, aby ohrožoval trestní řízení. Musí se jednat o opatření, kterými lze dosáhnout žádoucího účinku, aniž by výrazně zasahovala do osobní svobody obviněného. Celá řada mezinárodních dokumentů vyzývá k používání těchto nahrazujících opatření, samozřejmě v případech, kdy je to možné, jedná se např. o Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody, Doporučení Výboru ministrů rady Evropy, atd.¹¹⁵

Soud, popřípadě v přípravném řízení státní zástupce, mají povinnost seznámit osobu, která převzetí záruky nabízí, se skutečnostmi, které zakládají důvody vazby. Při projednávání a zkoumání otázky, jestli je vůbec možné vazbu nahradit jiným mírnějším opatřením dle ustanovení § 73 odst. 1 a § 73a odst. 1 TrŘ, nemůže být opominuta míra přesvědčivosti a spolehlivosti, které takové opatření nabízí, z hlediska dosažení stejného účelu jako vazbou. Takováto míra spolehlivosti a přesvědčivosti může být naplněna také, pokud se užije více těchto opatření najednou.¹¹⁶

¹¹⁵ Zeman, P., Biedermanová, E., Diblíková, S., Holas, J., Vlach, J. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 5/2011. s. 142.

¹¹⁶ usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 3To 12/2004 ze dne 09. ledna 2004

5.1. Nahrazení vazby zárukou

V § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ nalezneme úpravu nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů. V případě, že je dán důvod vazby dle ustanovení § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, orgán rozhodující o vazbě může buď ponechat obviněného na svobodě, nebo ho na svobodu propustit, pokud zájmové sdružení občanů¹¹⁷ nebo důvěryhodná osoba¹¹⁸ nabídne záruku. Zájmové sdružení občanů nebo důvěryhodná osoba musí být prokazatelně schopni ovlivnit chování obviněného příznivým způsobem. Dále musí přebírat záruku za další chování obviněného a také za to, že se na vyzvání obviněný vždy dostaví k soudu, policejnímu orgánu nebo ke státnímu zástupci, a že vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu.¹¹⁹ Důvěryhodnou osobou však nemůže být obhájce obviněného. Důvěryhodná osoba musí disponovat určitou nezávislostí, autoritou a také bližším vztahem k obviněnému, což je třeba ke kontrole obviněného a případnému ovlivňování jeho chování. Dále je třeba, aby taková osoba k tomu měla potřebné prostředky a vliv. Obhájce tedy nemůže plnit funkci důvěryhodné osoby, protože je zde velké riziko, že by došlo ke střetu zájmů, které vyplývají z požadavků výkonu obhajoby a advokacie.¹²⁰

Pokud je učiněna nabídka převzetí záruky a současně jsou splněny všechny podmínky pro její přijetí, soud nebo v přípravném řízení státní zástupce seznámí toho, kdo takovou nabídku učinil se všemi skutečnostmi, ve kterých je důvod vazby spatřován.

Pokud obviněným nejsou plněny povinnosti mu uložené v souvislosti s nahrazením vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby a stále trvají důvody vazby, soud (případně v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce) rozhodne o vazbě.¹²¹

5.2. Nahrazení vazby písemným slibem

Úpravu nahrazení vazby písemným slibem nalezneme v § 73 ods. 1 písm. b) TrŘ. Jedná se o slib, v němž obviněný slibuje, že povede řádný život, že se

¹¹⁷ zájmovým sdružením občanů se dle § 3 odst. 1 TrŘ rozumí, odborové organizace, organizace zaměstnavatelů, ostatní občanská sdružení, církve, náboženské společnosti a právnické osoby, které mají jako předmět své činnosti charitativní účely

¹¹⁸ důvěryhodnou osobou může být nadřizený obviněného, vychovatel v internátu pro učně, učitel studenta atd.

¹¹⁹ Vantuch, P. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. Právní rádce, 8/2003. s. 57

¹²⁰ rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp.zn. 8 To 203/97 ze dne 26. května 1997

¹²¹ Zeman, P. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010. s. 18

nedopustí žádné trestné činnosti, dostaví se vždy na vyzvání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, že vždy předem oznámí případné vzdání se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která mu budou uložena.¹²²

Slib může dát pouze obviněný a musí ho opatřit vlastnoručním podpisem, nepřipadá v úvahu, aby slib podepsala jiná osoba než obviněný a to ani jeho obhájce. Ten může vypracovat samotný text slibu, ten ale následně musí podepsat obviněný. Podoba slibu může mít formu samostatného podání, také může být učiněn jako součást žádosti o propuštění z vazby nebo stížnosti proti usnesení, na jehož základě byl vzat obviněný do vazby. Soud buď slib přijme a uvede to v usnesení s tím, že obviněného ponechává na svobodě nebo jej na svobodu propouští, nebo písemný slib nepřijme a v usnesení uvede, že se obviněný bere do vazby nebo že se ve vazbě ponechává.¹²³

Nahrazení vazby písemným slibem může být také doplněno o další omezení či povinnosti, které je oprávněn uložit soud. Tyto omezení a povinnosti však nesmějí jít nad rámec účelu vazby.

5.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Institut byl do trestního řádu vtělen novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., do té doby upraven nebyl. Úpravu nalezneme v ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ, která úzce souvisí a navazuje na zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě.

Při rozhodování o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka musí soud nebo státní zástupce vzít v potaz osobu obviněného a samozřejmě povahu případu, jež je předmětem projednávání.¹²⁴

Nad obviněným provádí dohled probační úředník. Účel dohledu je sledování a kontrola chování pachatele. Osobní kontakt úředníka Probační a mediační služby s obviněným je stěžejním prvkem, stejně jako spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu a kontrola, zda obviněný dodržuje všechny podmínky, které mu stanovil soud, nebo mu vyplývají přímo ze zákona. Probační úředník poskytuje obviněnému pomoc a odborné vedení k tomu,

¹²² Zeman, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010. s. 19*

¹²³ Vantuch, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. Právní rádce, 8/2003. s. 59*

¹²⁴ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 530*

aby v budoucnu opět mohl vést řádný život.¹²⁵

Pokud soud dospěje k závěru, že nahrazení vazby dohledem probačního úředníka je možné a dohled lze vyslovit, vyplývá z toho pro obviněného řada povinností, které jsou stanoveny v § 73 odst. 3 TrŘ:

- obviněný je povinen se ve stanovené lhůtě dostavit k probačnímu úředníkovi,
- obviněný může změnit místo svého pobytu pouze se souhlasem probačního úředníka,
- obviněný se musí podrobit i dalším omezením, která jsou stanovena ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh vyšetřování.¹²⁶

Na počátku samotného výkonu dohledu je obviněný seznámen a poučen o svých právech a povinnostech, které je v rámci dohledu povinen dodržovat. Jestliže obviněný jemu stanovené povinnosti neplní, tak probační úředník neprodleně vyrozumí orgán, který rozhoduje o nahrazení vazby.¹²⁷ Pokud trvají důvody vazby uvedené v § 67 písm. a) nebo c), tak soud (v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce) rozhodne o vzetí obviněného do vazby.

5.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Peněžitá záruka je upravena v ustanovení § 73a TrŘ, kde stojí, že v případech, kdy je dle § 67 písm. a) a c) TrŘ dán důvod vazby, orgán, který o vazbě rozhoduje, může obviněného ponechat na svobodě nebo ho na svobodu propustit, pokud přijme složenou peněžitou záruku ve výši, kterou orgán sám určil. Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) TrŘ, nahrazení vazby peněžitou zárukou nelze užít u trestných činů, u kterých to zákon výslovně vylučuje, jedná se např. o trestný čin vraždy, těžké ublížení na zdraví, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, válečné zrady, obchodování s lidmi atd.

Za obviněného může peněžitou záruku složit i jiná osoba, ta ale musí být nejdříve před jejím složením seznámena s podstatou obvinění a se všemi skutečnostmi, které zakládají důvod vazby.

Na návrh obviněného, případně osoby, která nabídla složení peněžitě

¹²⁵ Vantuch, P. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. *Právní rádce*, 11/2003. s. 53

¹²⁶ Růžička, M., Zezulová, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2004. s. 530

¹²⁷ Zeman, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010. s. 20

záruky, orgán rozhodující o vazbě rozhodne dle ustanovení § 73a odst. 2 TrŘ tak, že:

- přijetí peněžitě záruky je přípustné, vezme do úvahy majetkové poměry obviněného nebo osoby, která záruku nabízí a na základě toho určí výši peněžitě záruky, která musí mít odpovídající hodnotu tj. od 10.000 Kč výše a dále určí způsob jejího složení,
- nabídku peněžitě záruky nepřijímá vzhledem k okolnostem případu nebo shledá-li, že skutečnosti odůvodňující vazbu jsou natolik závažné, že zde nepřipadá v úvahu nahrazení vazby peněžitou zárukou.

Rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky a o tom, že se z tohoto důvodu obviněný propouští na svobodu má povahu rozhodnutí o vazbě a má formu usnesení. Ve výroku usnesení musí být uvedeno, že se složená peněžitá záruka v dané výši přijímá a obviněný se propouští z vazby na svobodu, popř. se na svobodě ponechává. V opačném případě, kdy se nabízená peněžitá záruka nepřijme, orgán rozhodující o vazbě rozhodne o vzetí obviněného do vazby nebo o jeho ponechání ve vazbě. V obou případech je přípustná stížnost (dle § 74 TrŘ).¹²⁸

Ustanovení § 73a odst. 4 TrŘ upravuje případy, v jakých peněžitá záruka případně státu. Rozhodnutí zde činí v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem soud. Případnutí peněžitě záruky státu je možné pouze v případech, kdy:

- a) obviněný uprchne, skrývá se, neoznámí změnu pobytu a tím znemožní doručení písemnosti,
- b) obviněný se úmyslně nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, kde je jeho osobní přítomnost nezbytná a bez něj nelze úkon provést
- c) obviněný opakuje trestnou činnost, nebo se pokusí dokonat trestný čin, který nedokonal, nebo který připravoval nebo kterým hrozil,
- d) obviněný se úmyslně vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.

Zrušit nebo změnit výši peněžitě záruky může soud nebo státní zástupce, který v dané době vede řízení, a to buď na návrh obviněného nebo osoby, která záruku složila, a nebo i bez tohoto návrhu, pokud důvody, které k přijetí záruky

¹²⁸ Šámal, P. *Trestní řád: Komentář I. 7. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 886

vedly pominuly, nebo došlo ke změně okolností, které jsou rozhodné pro určení její výše a to dle § 73a odst. 5 TrŘ.

Pokud bylo rozhodnuto o zrušení peněžitě záruky, tak se částka, která byla dosud složena, vrací obviněnému, případně jiné osobě, která peněžitou záruku složila. Rozhodnutí má v tomto případě formu usnesení. Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek.¹²⁹

Ustanovení § 73a odst. 6 TrŘ stanovuje, že peněžitá záruka trvá u obviněného, jež byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu až do dne, kdy obviněný nastoupí k výkonu trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení, pokud soud nerozhodne jinak. Pokud obviněný ve lhůtě, která mu byla stanovena, nezaplatí peněžitý trest či náklady trestního řízení, na jejich zaplacení se užije prostředků z peněžitě záruky.

¹²⁹ Vantuch, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou. Právní rádce, 9/2003. s. 54*

6. Srovnání se zahraniční úpravou

Zvolila jsem porovnání právní úpravy institutů vazby v ČR a Spolkové republice Německo, dále jen SRN. Ke srovnání mě vedl podobný historický vývoj obou zemí na tomto poli. Právní úprava trestního řízení procesního se v SRN historicky odvíjí od jiného právního základu. Zatímco v ČR se počátky datují od Rakousko–uherského říšského zákoníku, lépe řečeno od Patentu č. 25/1850 ze dne 17. ledna 1850, v SRN byly základy položeny dnem 1. října 1879, kdy vstoupili v platnost Říšské soudní zákony „Reichsjustizgesetze“.¹³⁰ Zaměřila jsem se na problematiku vazby v rozsahu § 112 až § 122a německého trestního řádu (Strafprozessordnung, dále jen „StPO“), vyhlášeného dne 7.4. 1987, ve znění k 21.12.2015.

Nařít vazbu (vyšetřovací) podle § 112 StPO je možné, jestliže je podezření ze spáchání trestného činu odůvodněné. Německý trestní řád používá slovo „dringend“ což doslovně znamená naléhavě, přiléhavější se ovšem jeví český výraz „důvodně“. Na tuto podmínku se váže další, totiž, že musí být dán důvod vazby „Haftgrund“. Toto je pozitivní vymezení, ale toto ustanovení obsahuje i negativní vymezení spočívající v uvedení důvodů, pro které do vazby vzít nelze. Stručně řečeno nesmí být nepřiměřená významu věci a očekávané trestní sankci, což lze považovat za ekvivalent našeho § 68 odst. 2 TrŘ.

Vlastní důvody vazby podle § 112 odst. 2 StPO se významově i obsahově prakticky shodují s ustanovením § 67 písm. a), b), c) TrŘ, byť v jiné posloupnosti.

Takto jsou na prvním místě uvedeny důvody vazby útěkové, když bod 1 a 2 odst. 2 § 112 uvádí jako důvody zjištění, že obviněný je na útěku nebo se skrývá, hrozí, že se bude trestnímu řízení vyhýbat.

Vazba koluzní je v StPO vyjádřena v bodě 3 odst. 2 § 122. Zvláště níž důvod, pro který je užito německého výrazu „Verdunkelungsgefahr“. Jeho doslovný překlad je možné vyjádřit českým výrazem „nebezpečí ze zatemňování“. Jde o případ, kdy jednání obviněného odůvodňuje podezření, že bude ničit, pozměňovat, odstraňovat, zatajovat nebo falšovat důkazy, což odpovídá českému výrazu „jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.“, uvedený v § 67 písm. b) TrŘ. Nemluvě o další definici u tohoto ustanovení v StPO „že bude nedovoleným způsobem ovlivňovat

¹³⁰ Georg-Schmidt von Rhein, *Limburger Justiz im Wendel der Zeit*. [Lg-limburg-justiz.hessen.de](http://lg-limburg-justiz.hessen.de) (online). (cit. 14.3.2016). Dostupné z WWW: http://lg-limburg-justiz.hessen.de/irj/LG_Limburg_Internet?cid=2e1b8adbc55936bbac2160b1f2dd490a

spoluobviněné, svědky, popř. znalce, nebo konečně dá pokyn k takovému jednání jiným osobám". To vše má ale důležitou podmínku, totiž že musí hrozit nebezpečí, že bude ztíženo zjištění pravdy jednáním obviněného, popsáním u důvodů vazby.

Vazba předstižná je upravena v § 112a StPO, jen krátce lze uvést, že je limitována zejména úzce vymezeným okruhem trestných činů. Její užití je navíc pouze podpůrné za situace, kdy existují důvody vazby podle § 112 StPO, pak mají tyto přednost.

Lze se domnívat, že pokud jde o klasické důvody vazby, pak se obě právní úpravy na první pohled výrazně neliší. Nesmíme však opomenout ustanovení odst. 3 § 112 StPO. Ten pojednává o možnosti vzetí do vazby, pokud je dáno podezření ze spáchání jasně vyjmenovaných trestných činů, přitom není třeba, aby byl ohrožen účel trestního řízení jednáním obviněného tak, jak bylo popsáno výše u vazebních důvodů.

Základním procesním úkonem pro vzetí obviněného do vazby je vydání zatýkacího rozkazu „Haftbefehl“, v písemné formě. Podle § 114 odst. 1 StPO je pouze soudce oprávněn jej vydat. Fakticky je tento pojem v německé úpravě postaven naroveň rozhodnutí o vazbě, jak je známe z našeho trestního řádu. Soudci je uložena povinnost v § 114 odst. 2 StPO uvést v zatýkacím rozkazu kromě identifikace obviněného též skutkové okolnosti, právní kvalifikaci činu a zejména skutečnosti, o které se opírá důvodné podezření ze spáchání trestného činu a důvody vazby. Oproti úpravě v českém trestním řádu je ale dána soudci možnost v odstavci třetím, aby takové skutečnosti neuvedl, pokud by tím byla ohrožena bezpečnost státu. Přesto musí být obviněný s těmito skutečnostmi uvedenými v § 114 odst. 2 StPO seznámen, pokud je podle § 115 při ústním jednání vyslýchán.¹³¹ Tomu předchází zákonná povinnost uvedená v § 114a StPO, předat obviněnému opis zatýkacího rozkazu. Pokud neovládá dostatečně německý jazyk, dostane se mu písemného překladu v jazyce, který ovládá. Pokud to není ihned možné, důvody jsou sděleny ústně v jemu srozumitelné řeči. Následně musí být tento nedostatek napraven.

Podle § 115 odst. 1, 2 StPO je obviněného třeba po zadržení neprodleně vyslechnout, a to nejpozději do druhého dne po omezení jeho svobody. Za tímto

¹³¹ Meyer-Göfner, L. *Strafprozessordnung. Mit GVG und Nebensetzen. 46. neue bearbeitete Auflage.* München: C. H. Beck. 2002. s. 425

účelem se předvádí před příslušného soudce.¹³² Podle odstavce 3 téhož ustanovení musí být poučen o svých právech a právu vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a též uvést důvody, které nutnost vzetí do vazby oslabují. V případě potvrzení zatýkacího rozkazu, je povinností soudu poučit obviněného o právu stížnosti proti rozhodnutí o vazbě. Německý trestní řád obsahuje v § 116 výjimky, kdy lze vazbu nahradit jinými prostředky. Jde o úpravu v podstatě shodnou § 73 TrŘ. V německém jazyce je použit odlišný právní pojem, a to „Aussetzung” – odklad výkonu zatýkacího rozkazu.

Budu se držet tohoto pojmu, proto pozastavit výkon vazby podle § 116 odst. 1, bod 1-4 StPO je možné u vazby útěkové tehdy, pokud jí lze nahradit tím, že jsou obviněnému uloženy buď konkrétní povinnosti, mezi nimi nalezneme povinnost hlásit se u orgánů činných v trestním řízení, nebo povinnost neopouštět trvalé bydliště bez souhlasu soudce, nebo opatření, jako poskytnutí přiměřené jistoty, což pojmově odpovídá našemu právnímu pojmu peněžitá záruka podle § 73a TrŘ.

Zatímco český trestní řád v § 73 odst. 1 neumožňuje nahrazení vazby koluzní jinými prostředky, německý trestní řád ano, a to v odst. 2 § 116 StPO. Lze jí nahradit, pokud lze přijmout opatření, od kterých lze očekávat, že zmírní hrozbu vazby koluzní. Německý trestní řád zde ponechává soudci volnost v úvaze, jaká opatření to budou, neboť pouze demonstrativně uvádí jedno z nich, že lze nařídit obviněnému zdržet se kontaktu s osobami spoluobviněných, svědků nebo znalců. Stejnou volnost úvahy ponechává soudci i v případě vazby předstížené, což upravuje § 116 odst. 3 StPO.

Opravné prostředky proti rozhodnutí o vazbě zná německá právní úprava dva. Jde o návrh na přezkoumání trvání vazby, nebo-li „Haftprüfung” podle § 117 odst. 1 StPO a stížnost podle § 304 odst. 1 StPO, nebo-li „Haftbeschwerde“. Oba opravné prostředky nelze uplatnit společně.¹³³ O návrhu na přezkoumání trvání vazby rozhoduje příslušný soudce, stejně jako o stížnosti.

Zmínit je třeba jednu zvláštnost, kterou německý právní řád obsahoval v úpravě vazby do 31.12.2009. Týkala se vzniku nutné obhajoby obviněného, jak ji známe z ustanovení § 36 odst. 1, písm. a) TrŘ. Na rozdíl od naší úpravy,

¹³² Meyer-Goßner, L. *Strafprozessordnung. Mit GVG und Nebensetzen. 46. neue bearbeitete Auflage.* München: C. H. Beck. 2002. s. 429

¹³³ Pfeiffer, G. *Strafprozessordnung und Gerichtsverfassungsgesetz. 4. Neue bearbeitete und erweiterte Auflage.* München: C. H. Beck. 2002. s. 229

v té německé - § 117 odst. 4 StPO - nevznikla nutná obhajoba vzetím obviněného do vazby. Jinými slovy obviněný nemusel mít obhájce. Musel však být poučen, že pokud již trvá vazba tři měsíce, může mu být obhájce ustanoven k jeho žádosti, nebo žádosti státního zástupce či zákonného zástupce.¹³⁴ S tím byla spojena i zákonná povinnost - § 117 odst. 5 StPO - přezkoumat trvání vazby z moci úřední, pokud překročila tři měsíce a obviněný bez obhájce v této lhůtě nepodal ani stížnost, ani návrh na přezkoumání trvání vazby, to neplatilo, ledaže by již měl obhájce. Toto změnila novela zákona č. 2274 z roku 2009, s účinností od 1.1.2010.¹³⁵ Tato novela zrušila ustanovení odstavců 4 a 5 § 117 StPO, což se odrazilo i v nové úpravě podmínek nutné obhajoby, neboť v § 140 odst. 1, bod 4 je nyní uvedeno, že obviněný musí mít obhájce, pokud je ve vazbě.

Přezkoumání trvání vazby je podle § 118 odst. 1 StPO ve formě ústního jednání, pokud o to obviněný požádá, nebo o formě rozhodne soud z moci úřední. Za splnění těchto podmínek je možné vést podle odstavce 2 téhož ustanovení i řízení o stížnosti proti zatýkacímu rozkazu. V odstavci 5 je pak stanoveno provedení neprodleného ústního jednání, kdy je soud povinen vyslechnout všechny zúčastněné. Obviněný, u kterého byla vazba potvrzena, má nárok na další ústní jednání pouze tehdy, pokud vazba trvá již tři měsíce, a od posledního ústního jednání uplynuly dva měsíce, jak stanoví odstavec 3. Nelze uplatnit nárok obviněným ani v hlavním líčení a po vynesení odsuzujícího rozsudku, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, jak je uvedeno v odstavci 4. Je možné uzavřít, že německá právní úprava ústního jednání obsahuje prvky vazebního zasedání podle § 73d a násl. TrŘ.

Závěr je věnován úpravě délky vazby. Zatímco v českém trestním řádu jsou lhůty vazby striktně vymezeny, v německém trestním řádu tomu tak není. Ačkoliv na mnoha jeho místech se číselně vyjádřené lhůty objevují, lze shrnout, že striktní podobu nejvyšší přípustné doby trvání vazby, jak jí známe z ustanovení § 72a TrŘ, nezná, až na jednu výjimku a to v případě vazby předstížné podle § 122a StPO, kdy nesmí trvat déle než jeden rok. Rovněž německý trestní

¹³⁴ Meyer-Göfner, L. *Strafprozessordnung. Mit GVG und Nebensetzen. 46 neue bearbeitete Auflage.* München: C. H. Beck. 2002. s. 439

¹³⁵ Sbirka zákonů SRN. *Gesetz zur Änderung des Untersuchungshaftrechts.* Bgbl.de (online) 2009 (cit. 14.3.2016). Dostupné z WWW: http://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&start=//%5b@attr_id='bgbl109s2274.pdf'%5d#_bgbl__%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl109s2274.pdf%27%5D__1457981057042

řád nerozlišuje mezi vazbou v přípravném řízení a řízení před soudem v pojetí našeho trestního řádu.

Absenci nejvyšší přípustné doby trvání vazby lze nejlépe demonstrovat na ustanovení § 121 odst. 1 a násl. StPO. Zde je uvedeno, že dokud nebyl proti obviněnému vynesena rozsudek odsuzující k trestu odnětí svobody, může délka trvání vyšetřovací vazby pro stejný čin překročit šest měsíců pouze tehdy, pokud je odůvodněna složitostí věci nebo rozsahem vyšetřování, nebo jiným důvodem, což zatím neumožňuje vynesení rozsudku, ale současně je odůvodněno další trvání vazby. V odstavci 2 je sice uvedeno, že obviněný musí být propuštěn z vazby po uplynutí doby šesti měsíců, ovšem pouze tehdy, pokud vrchní zemský soud nenařídí její pokračování. V odstavci 3 je navíc uvedeno, že pokud je věc předložena vrchnímu zemskému soudu, pak se běh lhůty šesti měsíců přerušuje až do jeho rozhodnutí. Rovněž pokud ve lhůtě šesti měsíců započalo hlavní líčení, běh lhůty se opět přerušuje až do vyhlášení rozsudku. I když bude hlavní líčení odloženo, ale spis bude neprodleně předložen vrchnímu zemskému soudu, přerušuje se běh lhůty do jeho rozhodnutí. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud budou rozhodnutí vrchního zemského soudu o dalším trvání vazby vždy kladná, může vazba trvat neomezeně dlouho, neboť není fakticky omezen žádnou zákonnou lhůtou pro trvání vazby.

7. Závěr a úvahy de lege ferenda

7.1. Úvahy de lege ferenda

Jistě lze souhlasit s tím, že problematika vazby je pečlivě sledována jak odbornou, tak i laickou veřejností, každá strana pak samozřejmě ze svého úhlu pohledu. Proto je obvyklé zejména u laické veřejnosti, že případná rozhodnutí o tom, že obviněný nebyl vzat do vazby, nebo byl z vazby propuštěn, vnímá citlivěji než odborná veřejnost. Činí tak většinou proto, že není nadána právě odbornými znalostmi, nebo je pro ni těžké orientovat se v právních předpisech. Proto i právní úprava institutu vazby by měla být jednoduše srozumitelná nejen jí, ale samozřejmě i veřejnosti odborné. Přitom zbavení osobní svobody v důsledku rozhodnutí o vzetí do vazby je v trestním řízení patrně nejzávažnějším zásahem do garantovaných práv člověka – práva na osobní svobodu podle článku 8 odst. 1 LZPS. Vzhledem k množství novel, kterým trestní řád prošel za dobu 55 let, zejména však od tzv. Velké novely, tedy zákona č. 265/2001 Sb., které se týkaly institutu vazby, se může zdát, že bylo dosaženo dokonalé právní úpravy.

V rámci úvah de lege ferenda jsem však názoru, že je stále co zdokonalovat. První má úvaha se týká ustanovení § 67 písm. b) TrŘ, tedy vazby koluzní. Právě srovnání právní úpravy vazby v SRN a ČR ve mně iniciovalo vhodnost doplnění zákonných podmínek koluzní vazby „*že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné...*“ o osobu znalce. Stále více se dostává do popředí významná úloha znalců v trestním řízení, kdy mnohdy pouze na nich záleží, jakým způsobem bude o vině obviněného rozhodnuto. Příkladem budiž mediálně známý případ Kramný. Lze oponovat, že možné ovlivňování znalce je již nyní možné podřadit pod zákonné znění „*jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání*“. Nicméně se domnívám, že je nedůstojné ovlivňování znalce jako fyzické osoby zahrnovat do důvodů, které se týkají padělání nebo pozměňování listinných či věcných důkazů apod., tedy týkajících se nehmotných předmětů. Pokud jsou výslovně uvedeni v tomto zákonném ustanovení svědci a spoluobvinění, měl by zde být znalec také uveden. V německé právní úpravě tomu tak je a nezaznamenala jsem v literatuře problém.

Při přípravě diplomové práce jsem studiem zákonných ustanovení trestního řádu a jejich porovnáním s judikaturou Nejvyššího soudu, jakož i nálezy Ústavního soudu nabyla dojmu, že jsou v posledních letech v podstatě

„prováděna“ rozhodnutími těchto institucí, místo aby již samotný zákonný text obsahoval jasným způsobem vyjádřenou vůli zákonodárce. Její absence pak nepřispívá ani právní jistotě jedince. Zásadu „*ignorantia iuris non excusat - neznalost zákona neomlouvá*“ lze aplikovat pouze tehdy, pokud jedinec má možnost pochopit smysl zákona, aby na jeho podkladě mohl korigovat své jednání. Tím se dostávám k další úvaze, jak by mohla vypadat úprava § 67 písm. a) TrŘ. Bylo by vhodné definovat „*hrozbu vysokého trestu*“ a neponechávat jen výkladu plynoucímu z rozhodnutí shora uvedených institucí. Postačila by změna reflektující tato rozhodnutí, kde by bylo nově uvedeno, že „*na základě konkrétních skutečností reálně hrozí uložení trestu odnětí svobody v trvání nejméně 8 roků*“.

Další úvaha, kterou si dovoluji vyslovit, se týká stížnosti proti rozhodnutí o vazbě z pohledu státního zástupce, který v přípravném řízení vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti podle § 174 odst. 1 TrŘ. Ačkoliv v § 74 odst. 1 TrŘ jsou taxativně uvedena rozhodnutí o vazbě proti kterým je přípustná stížnost, soudní praxe nepovažuje za rozhodnutí o vazbě propuštění obviněného ze zadržení na základě příkazu k zatčení podle § 69 odst. 5 TrŘ, stejně jako propuštění obviněného ze zadržení podle § 77 odst. 2 TrŘ. Jsem si vědoma zejména stanoviska Nejvyššího soudu Stn 4/97, kde se uvádí, že usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu podle § 77 odst. 2 TrŘ není rozhodnutím o vazbě, a proto proti němu není stížnost přípustná. Stejný závěr zastává soudní praxe i u propuštění zatčeného obviněného na svobodu podle § 69 odst. 5 TrŘ. Zastávám jiné stanovisko. Vycházím z toho, že za rozhodnutí o vazbě považuji každé rozhodnutí, jehož obsahem je, zda vazba bude uvalena, či nikoliv. Podporu svého názoru nacházím i v ustanovení § 73a a násl. TrŘ. V tomto případě není soudní praxe ve sporu, že jde o rozhodnutí o vazbě, přitom k faktickému omezení obviněného na svobodě nedochází, zadržený obviněný může být také propuštěn na svobodu. Přesto trestní řád státnímu zástupci přiznává právo stížnosti proti takovému rozhodnutí. Kromě toho, v obou případech propuštění na svobodu se takové rozhodnutí činí usnesením. Podle § 141 odst. 2 TrŘ lze usnesení soudu napadnout stížností jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže se rozhoduje ve věci v prvním stupni. V § 74 odst. 1 TrŘ je § 69 TrŘ výslovně uveden jako celek, tj. vnímat jej musíme tak, že se vztahuje na všechny jeho odstavce. Proto pokud proti rozhodnutí o vazbě v mém pojetí výkladu zákonu § 69 TrŘ stížnost připouští, měl by mít státní zástupce právo jí podat, byť

jsem si vědoma, že by neměla odkladný účinek. V rámci úvah de lege ferenda bych navrhovala, aby byl trestní řád v tomto směru upraven, např. ve formě doplnění odstavce u § 69 TrŘ, kde by byla jasným způsobem projevna vůle zákonodárce o možnosti či nemožnosti podat stížnost, a nikoli projev jeho vůle dovytvářet komentáři k trestnímu řádu, nebo judikaturou. I když § 77 TrŘ není výslovně uveden v § 74 odst. 1 TrŘ, i zde bych navrhovala úpravu shora naznačenou, jako doplnění § 77 TrŘ.

7.2. Závěr

Institut vazby je natolik zajímavé téma, že nezůstává stranou zájmu odborných publikací. Pokusila jsem se proto vnést do své diplomové práce kromě jiného osobní postřehy, získané studiem podkladových materiálů, což našlo odraz zejména v úvahách de lege ferenda. Stěžejním záměrem bylo ovšem podat v diplomové práci byť obecný, avšak srozumitelný rozbor základní právní úpravy vazby v českém trestním řádu, přičemž jsem se nemohla vyhnout i historii a vývoji trestního práva procesního, coby nezpochybnitelného základu jeho současné podoby. Stranou mé pozornosti nezůstala ani soudní judikatura, nebo-li rozhodovací praxe soudů, jakožto nezbytný článek při řešení sporných otázek, vzniklých v důsledku mnohdy nejednoznačných ustanovení trestního práva procesního. Domnívám se, že vytýčený cíl se mně podařilo naplnit.

8. Resümee

Das Thema meiner Diplomarbeit ist die Haft im Strafverfahren. Diese erlebte im Laufe der Jahre eine Reihe von Änderungen, die zweifellos sehr erforderlich waren, durch die Praxis hervorgerufen, da die Haft als das gewichtigste Sicherungsinstitut den ernsthaften Eingriff in die persönliche Freiheit, die durch die Verfassungsordnung garantiert ist, darstellt.

Meine Diplomarbeit habe ich in sieben Kapitel aufgeteilt. Das erste Kapitel dient als meine Präsentation des jeweiligen Themas. Ich bemühe mich darin, mit dem Institut der Haft selbst marginal vertraut zu machen.

Im zweiten Kapitel präsentiere ich die Übersicht der Haft aus historischer Sicht in tschechischen Ländern, beginnend mit der Strafordnung aus dem Jahre 1850 und endend mit der gegenwärtigen Strafordnung Nr. 141/1961 Slg. Ich versuche, zumindest teilweise die allmähliche Haftentwicklung, die sie im Laufe dieser Jahre durchging, anzudeuten, um die Form, in der wir die Haft heutzutage kennen, leichter zu verstehen.

Das nächste, also das dritte Kapitel, behandelt den Begriff und den Zweck der Haft im Strafverfahren. Ich konnte ebenfalls nicht, die gesetzgebende in der Urkunde der grundlegenden Menschenrechte und Freiheiten und in der Verfassung der ČR verankerte Regelung unterlassen. Zum besseren Verständnis des Haftinstitutes habe ich mich in diesem Kapitel auch den einzelnen Arten der Sicherungsmittel, die in der Strafordnung geregelt sind, kurz gewidmet. Am Ende dieses Kapitels beginnt bereits das Bekanntmachen selbst mit dem Haftinstitut.

Das vierte Kapitel beinhaltet die Rechtsregelung der Haft *de lege lata*. Ich habe mit einer mehr generellen Schilderung der Haftgründe begonnen und weiter habe ich § 67 StPO mehr ausführlich analysiert. Ich habe mich auch auf die Problematik der Entscheidung über die Haft, die Verständigung der JVA über die Inhaftierung, die Haftzeitdauer und die Überprüfung der Dauer der Haftgründe orientiert. Ferner finden wir hier die Analyse der Haftsituation und nicht in der letzten Reihe ebenfalls das Bekanntmachen mit der Problematik der Haft eines Jugendlichen.

Danach folgt das fünfte Kapitel, in dem ich mich auf die Mittel, mit welchen es möglich ist, die Haft zu ersetzen, konzentriert. Es handelt sich um mildere Maßnahmen, mit denen der Haftzweck erzielt werden kann.

Im anschließenden sechsten Kapitel vergleiche ich die rechtliche Regelung des Haftinstitutes in der ČR und der Bundesrepublik Deutschland. Dazu hat mich insbesondere die ähnliche historische Entwicklung beider Länder im Bereich der Haft geführt.

Das letzte Kapitel besteht dann aus Erwägungen de lege ferenda und dem Schluss. In den Erwägungen habe ich mich auf Mängel, welche die gegenwärtige Rechtsordnung meiner Meinung nach enthält, mit dem Versuch, die Lösung dieser Mängel anzudeuten, abgezielt.

9. Seznam použité literatury

9.1. Komentáře, učebnice, monografie

- BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. GRADA Publishing, spol. s r.o., 1999. ISBN 80-7169-555-6.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2006. ISBN 80-720-1594-X.
- FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-2592-1.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 01.04.2013. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-87212-6.
- KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-X.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vydání. Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-85865-63-7.
- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepr. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
- MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1975. Praktické příručky (Orbis).
- MEYER-GOßNER, L.: *Strafprozessordnung. Mit GVG und Nebensetzen*. 46 neue bearbeitete Auflage. 2002. München: C. H. Beck. ISBN 3 406 49386 6.
- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přepr. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
- PFEIFFER, G., *Strafprozeßordnung und Gerichtsverfassungsgesetz*. 4. Neue bearbeitete und erweiterte Auflage. München: C. H. Beck. 2002. ISBN 3 406 489877.

- RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-817-7.
- SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9.
- ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přepr. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 2., dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-612-3.
- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4.
- ZEMAN, P. a kol., *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010, ISBN 978-80-7338-100-4.

9.2. Odborné články

- BOUDA, Z. Recentní judikatura Ústavního soudu k vazebním důvodům. *Trestní právo*, 12/2009.
- GEORG-SCHMIDT von RHEIN, Limburger Justiz im Wendel der Zeit. *Lg-limburg-justiz.hessen.de* (online) (cit. 14.03.2016). Dostupné na WWW:http://lg-limburg.justiz.hessen.de/irj/LG_Limburg_Internet?cid=2e1b8adbc55936bbac2160b1f2dd490a
- HANUŠ, L. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*, 11/2004.
- JEŽEK, V. K nové právní úpravě vazebního řízení. *Bulletin advokacie*, 11 – 12/2001.
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. *Právní rádce*, 11/2003.
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 9/2003.

- VANTUCH, P. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. Právní rádce, 8/2003.
- VÁVRA, L. Veřejnost na vazebním zasedání!?. Pravniprostor.cz (online) 2015 (cit. 01.03.2016) Dostupné na WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/verejnost-na-vazebnim-zasedani>
- VICHEREK, R. Důvody vazby. Trestní právo, 6/2012.
- VICHEREK, R. Koluzní důvod vazby. Epravo.cz (online) 2012 (cit. 24.03.2016). Dostupné na WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky>
- VICHEREK, R. Co je nového v trestním řádu od 01.01.2012 – II. část. Epravo.cz (online) 2012 (cit. 17.02.2016). Dostupné na WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>.
- ZEMAN, P., BIEDERMANOVÁ, E., DIBLÍKOVÁ, S., HOLAS, J., VLACH, J. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. Trestněprávní revue, 5/2011.

9.3. Právní předpisy

- Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950, ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12, 13
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Strafprozeßordnung – trestní řád SRN

9.4. Judikatura

- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 18/98 ze dne 25. června 1998 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 11, Usnesení č. 41, s. 317)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 207/99 ze dne 3. srpna 1999 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 15, Nález č. 107, s. 67)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze dne 20. listopadu 2000 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 20, Nález č. 174, s. 235)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 103/99 ze dne 3. února 2000 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 17, Nález č. 17, s. 121)
- Nález ÚS sp. zn. III. 715/2000 ze dne 26. dubna 2001 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 22, Nález č. 68, s. 99)
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. dubna 2004 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 33, Usnesení č. 48, s. 3)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. května 2006 (Sb. n. u. ÚS Svazek č. 41, Nález č. 104, s. 315)
- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 149/2002 ze dne 27. února 2002
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, sp. zn. 8 To 203/97 ze dne 26. května 1997
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 43/94 ze dne 27. ledna 1994
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 558/2003 ze dne 30. června 2003
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 3 To 12/2004 ze dne 09. ledna 2004
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. 5 To 441/94 ze dne 1. září 2004.

9.5. Internetové zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Dostupné na WWW: <http://www.trestni-řízení.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-radu-cislo-4592011-sb/2>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., i trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na WWW: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=265&r=2001>
- Sbirka zákonů SRN. Gesetz zur Änderung des Untersuchungshaftrechts. Bgbl.de (online) 2009 (cit. 14.03.2016) Dostupné na WWW: http://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=/*%5b@attr_id='bgbl109s2274.pdf%5d#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl109s2274.pdf%27%5D__1457981057042
- www.bgbl.de
- <http://www.epravo.cz>
- <https://lg-limburg-justiz.hessen.de>
- <http://www.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- <http://www.pravniprostor.cz>
- <http://lg-limburg-justiz.hessen.de>
- <http://www.nsoud.cz>